

2018 Bütçesi Üzerine Ekonomi Politik Bir Değerlendirme KESK

4 Kasım 2017

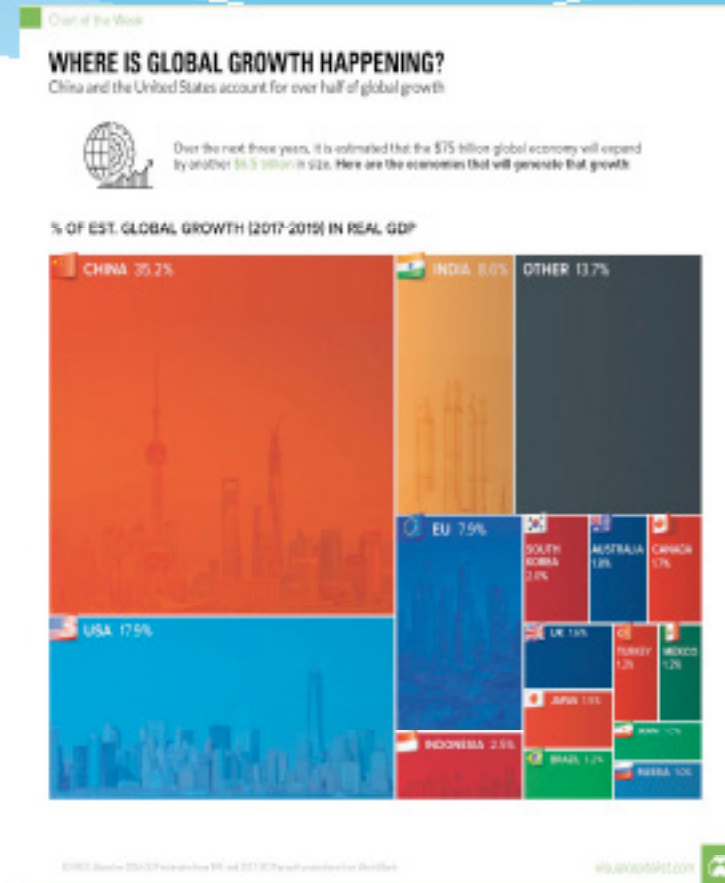
Prof. Dr. Mustafa Durmuş

Sunuşun 5 temel sorusu

- * 1. Dünya ve Türkiye ekonomisi durgunluktan çıkıyor mu?
- * 2. 2018 Bütçesi halkın katılımı ve toplumsal uzlaşma ile yapılmış ve halkın denetimine açık bir bütçe midir? (Bütçe Hakkı)
- * 3. Bütçe açığı, Hazine'nin nakit açığı ve kamu borçlanması neden artıyor, bunun ne gibi sonuçları olacaktır?
- * 4. 2018 Bütçesinin 3 Temel Özelliği: Militarizmin Yükselişi, Otoriterleşme - Dinselleştirme ve Sermaye destekleri.
- * 5. Sonuç:
- * Devletin yapısal mali krizi büyüyor mu! Bu mücadelemizi nasıl etkiler? Nasıl bir mücadele programı olmalı?

Where is Global Growth Happening?, JEFF DESJARDINS,
<http://www.visualcapitalist.com/chart-global-growth-happening>, June 2, 2017:

- * Şu anda Dünya GSYH'si 75 trilyon dolar ve önümüzdeki 3 yıl 6,5 trilyon daha büyüyecek.
- * Bu ekonominin % 39'u ABD ve Çin tarafından oluşturuluyor.
- * Dünya ekonomisindeki büyümenin ise % 35,2'sini Çin, % 17,9'unu ABD, % 8,6'sını Hindistan, % 7,9'unu AB, % 13'ünü diğer ülkeler, % 2,5'ini Endonezya, % 1,5'ini Japonya
- * % 1,2'sini Türkiye karşılayacak.

Picking up?, michael roberts,
<https://thenextrecession.wordpress.com/2017/08/17/picking-up/>

- * Verilere göre 2017 yılının ilk yarısından Merkez ekonomilerde toparlanma görülüyor.
- * Avro Bölgesi ortalama % 2,5 büyüyor.
- * Merkez ekonomiler 2015-16'ya göre daha iyi durumdalar.

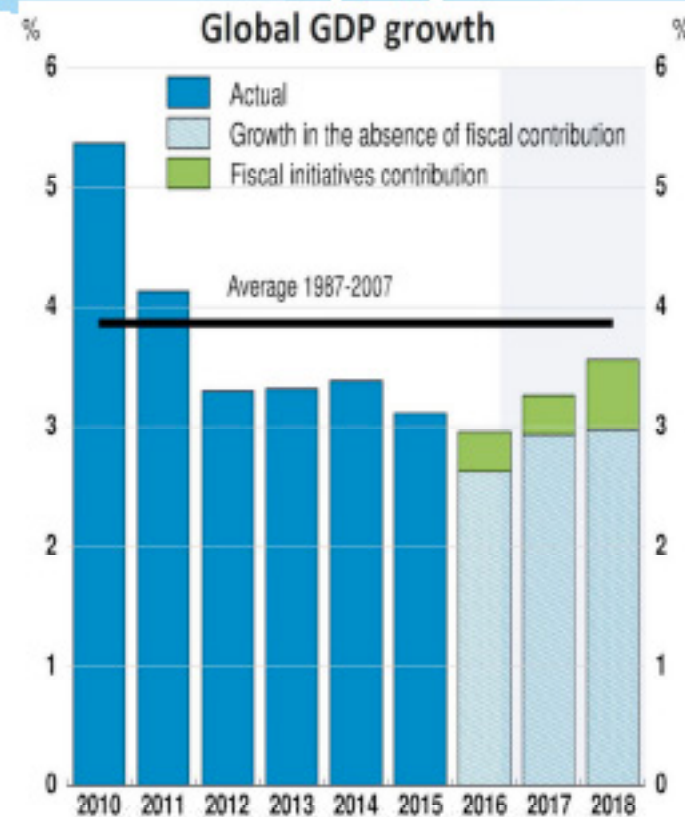
Global Growth Set to Strengthen to 2.7 percent as Outlook Brightens, June 4, 2017:

- * **Dünya Bankası**'na göre, küresel büyüme 2017'de % 2,7'ye yükselecek zira sanayi, ticaret ve piyasalarda bir toparlanma var.
- * Gelişmiş ülkeler % 1,9 ve Yükselen Ekonomiler % 4,1 büyüyecek.
- * **Ancak** ticaret üzerindeki kısıtlamalar, politik belirsizlikleri yatırımcı güvenini dolayısıyla da yatırımları caydırıcı olabilir.
- * **Para politikası** alanındaki hızlı değişiklikler (Fed'in faiz oranlarını yükseltmesi) finansal bir çalkantıya neden olurken, verimlilik düşüklüğü sorun oluşturacaktır.
- *

OECD Sees Lots to Worry About in the Global Economic Outlook,
Mark Deen, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-03-07/oecd-sees-a-lot-to-worry-about-in-the-global-economic-outlook>, 7 Mart 2017:

* **OECD:**

- * 2017 ve 2018 yıllarında küresel büyüme sırasıyla % 3,3 ve % 3,7 olacak.
- * Ancak bu büyüme oranları Dünyanın 1987-2007 arasına ortalama yılda 3,9-4,0 arasında sağladığı büyüme hızının altında.
- * Yani kapitalist dünya eski hızında büyüyemiyor!

[Picking up?, michael roberts,](https://thenextrecession.wordpress.com/2017/08/17/picking-up/)
<https://thenextrecession.wordpress.com/2017/08/17/picking-up/>

- * **Büyüme hızları ortalama % 2 civarında** ve hem 2007 öncesinin hem de 1945 sonrasının ortalama büyüme hızlarının çok gerisinde kalıyor.
- * Özellikle gelişmiş ekonomiler çok düşük hızlarla büyüyebiliyorlar. MS'den Sharma'ya göre, dünyada hiçbir bölge 2008 öncesi gibi büyümüyor artık, bundan böyle de büyümeyecek. Öyle ki kriz öncesinde 65 ülke ekonomisi yılda ortalama % 7 civarında büyüebilmişlerdi. Bugün sadece Laos ve Fildişi Sahilleri gibi 6 ülke bu oranda büyüebiliyor.
- * **Bu veriler gelecekle ilgili bize ne söylüyor?**
- * Ana akım iyimserliğini koruyor, sadece **Çin ekonomisinin krize girebileceğini** söylüyor.
- * **IMF, yüksek borç stoklarının kaçınılmaz olarak krizlere neden olabileceğine işaret ediyor.** Zira son krizden bu yana Çin'in borcu 4 kat artarak 28 trilyon dolara çıktı.

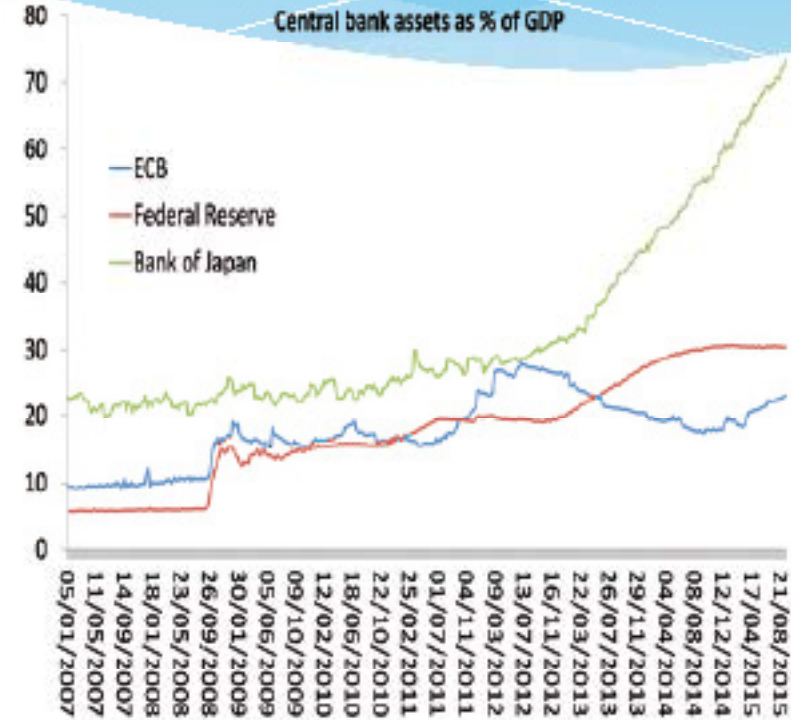
Küresel borçlar zirveye çıktı

- * **Küresel borç stoku dünya GSYH'sinin % 325'ine (225 trilyon dolar) ulaştı.**
- * Bu Dünya GSYH'sinin (75 trilyon dolar) 3 katı anlamına geliyor.
- * Özellikle şirket borçları ve devlet borçları patlama yapmış durumda.
- * Borç artış hızı ekonomik büyüme hızından yüksek.
- * 2021'e kadar borçlar hızla artacak.
- * Üretilenden daha fazlasını borçlanıyoruz.
- * Bunun nedeni çok hızlı artan **finansallaşma...**

From Jackson Hole to the Teton Heights?, M. Roberts

<https://thenextrecession.wordpress.com/2017/08/24/from-jackson-hole-to-the-teton-heights:>

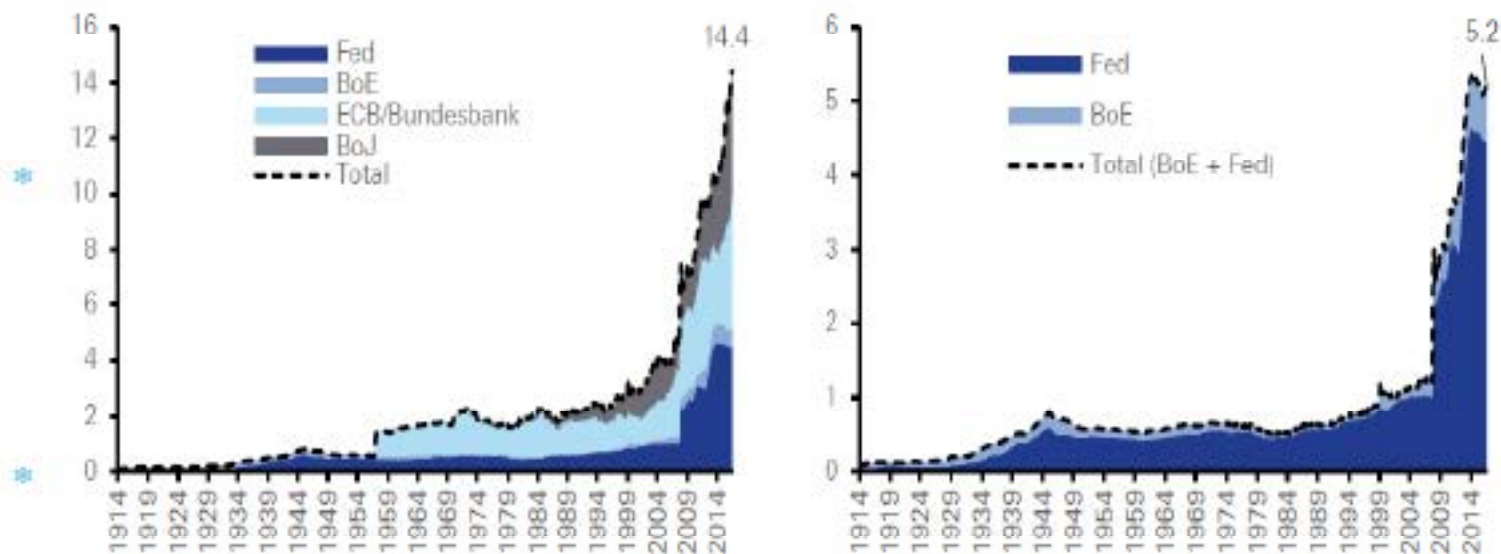
- * Bu politikalar Fed, ECB ve BOJ gibi büyük merkez bankalarının bilançolarında ciddi büyümeye neden oldu.
- * Fed'in 5 trilyon dolarlık bono ve tahvili var hesaplarında ve bunu dolar basarak fonlayabiliyor. ECB'nin bilançosunda 3 trilyon dolarlık bir büyüme oluştu.
- * Boj ise GSYH'sinin % 75'ine denk düşen bir bilanço büyüklüğüne erişti.

From Jackson Hole to the Teton Heights?, M. Roberts

<https://thenextrecession.wordpress.com/2017/08/24/from-jackson-hole-to-the-teton-heights/>

* Figure 32: Central Bank Assets (inflation adjusted to June 2017 price levels) – Four largest (left) and only Fed and BoE (right)

Source: Deutsche Bank, Haver, Central Bank websites, FRED

From Jackson Hole to the Teton Heights?, M. Roberts

<https://thenextrecession.wordpress.com/2017/08/24/from-jackson-hole-to-the-teton-heights:>

- * 2008 kriz sonrasında merkez ekonomilerde uygulanan parasal bollaştırma kocaman bir **küresel balonun** oluşmasıyla sonuçlandı (borsa balonu).
- * Ekonomik büyüme çok yavaşladı, hane gelirleri artmadı, hatta düştü.

How the Fed propped up the stock market

S&P 500 and total Federal Reserve balance sheet, 2009-2016

Source: Bloomberg
© FT

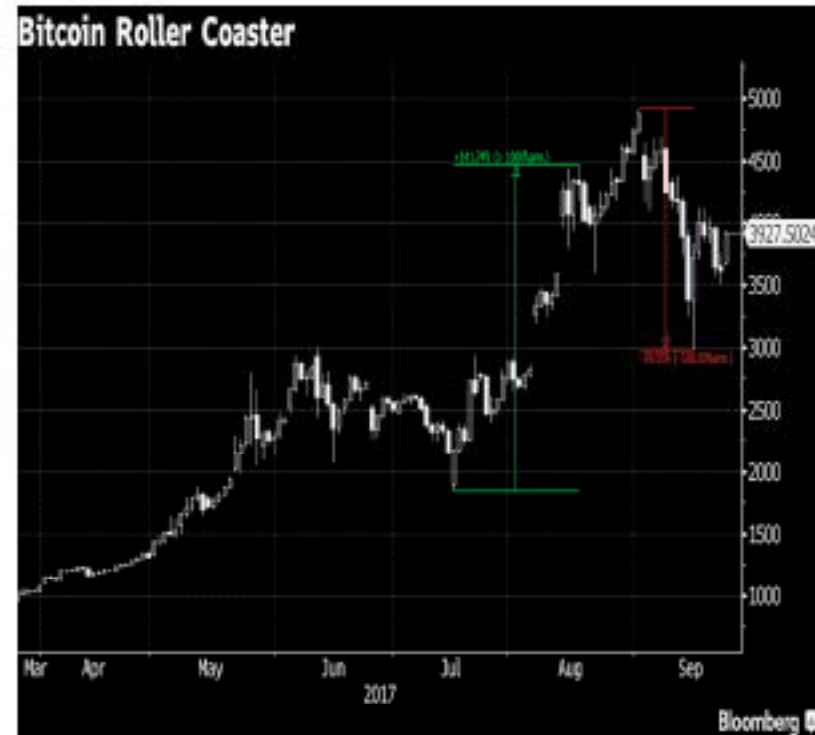
WSWS, Growing Warning, 15.9.2017:

- * **Finans seçkinleri dünya borsalarındaki yükselişten ciddi servetler kazanıyorlar ama 2009'dan bu yana S&P 500 Endeksinde % 268'lik bir artış oldu. Yani finansal bir krizi tetikleyecek bir borsa balonu şişirildi.**
- * **Kripto para birimlerinden olan Bitcoin'deki yükseliş de bir balona işaret ediyor.**
- * **Bu yıl % 335 oranında bir artışla 5,000 doların üzerine çıktı. Bu astronomik bir artış ve ciddi bir spekülasyona işaret ediyor.**
- * **Apple, Microsoft ve Alphabet (Google'nişn sahibi) küresel bono / tahvil piyasalarının temel aktörleri oldu. Şu anda 30 büyük ABD'li şirket 800 milyar dolardan fazla bir sabit getirili finansal yatırımı ellerinde tutuyorlar.**
- * **Kısaca büyük sermaye giderek reel sektörden ziyade finansal sektöre yatırım yapıyor.**
- *

Bitcoin Balonu

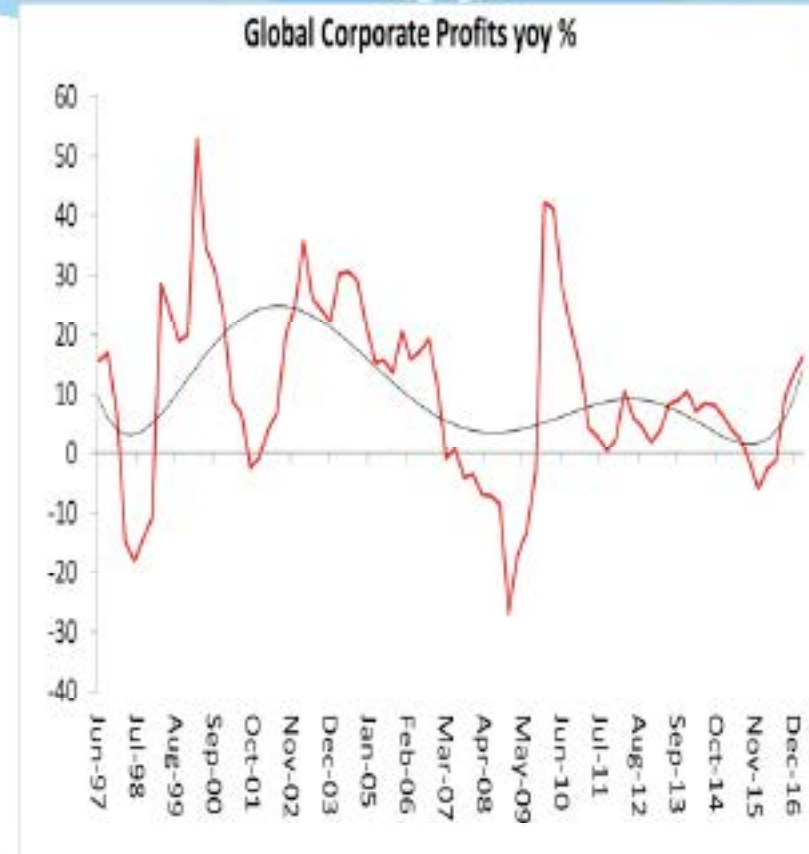
(https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-09-26/mike-novogratz-is-set-for-comeback-with-cryptocurrency-hedge-fund?cmpid=BBDO92617_BIZ&utm_medium=email&utm_source=newsletter&utm_term=170926&utm_campaign=bloomberg-daily)

- * 1 Bitcoin 5,000 \$'ı aştı.
- * Bu sadece 2 haftada % 30 değer artışı demek.
- * Zamanımızın en büyük finansal balonu ile karşı karşıyayız!

[Picking up?, michael roberts,](https://thenextrecession.wordpress.com/2017/08/17/picking-up/)
<https://thenextrecession.wordpress.com/2017/08/17/picking-up/>

- * Kısa vadede yeni bir küresel kriz olasılığı ortada kalktı mı? Hayır... Zira krizin göstergeleri hala var.
- * Merkez ekonomilerdeki karlılık hala düşük. Her ne kadar karlar toparlanmış olsa da bunun asıl nedeni Çin'deki toparlanma ve Japonya'daki inşaat sektöründeki canlanma.
- * ABD, Almanya ve İngiltere'de karlar 2016'daki kısmi toparlanmadan sonra inişe geçti.
- * Şirketlerin borçları ise ABD'de % 30 arttı. Bu bir kısır döngü oluşturuyor.

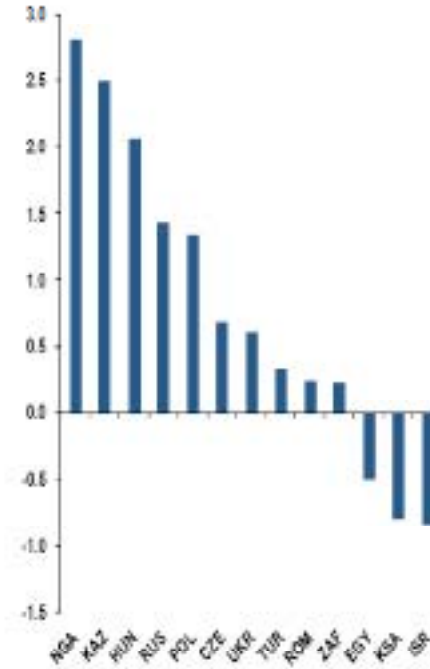
TÜRKİYE EKONOMİSİ TOPARLANIYOR MU?

- * OECD Türkiye'nin ekonomik büyümesini 2017 ve 2018 yıllarında % 3,5 olarak tahmin ediyor.
- * (OECD TURKEY, DEVELOPMENTS IN INDIVIDUAL OECD AND SELECTED NON-MEMBER ECONOMIES, June 2017)
- * Ayrıca enflasyonu iki haneli olacağını ve dezenflasyonun yavaş ilerleyeceğini ileri sürüyor.
- * Mali teşviklerin ve ihracattaki toparlanmanın özel tüketimi ve yatırımları artırdığını ancak yüksek döviz kuru ve enflasyonun ciddi sorun olarak devam edeceğini öngörüyor.
- * Kurum Mart ayındaki raporunda Dünyadaki güçlü dolardan en fazla etkilenen ülkelerin başında Türkiye'nin geleceğini açıklamıştı.
- * Zira Dış borçlar GSYH'nin % 50'sini aşarken bunun yarısından fazlası dolar cinsinden, buna karşılık ihracat ve turizm gelirlerinin azınlıktaki bir kısmı dolar cinsinden sağlanıyor.

EMEA EM Economic Outlook – June 2017.

- * **Türkiye'nin % 3,2 olacağını tahmin ediyoruz.** Daha önceki tahminimiz olan % 2,6'dan % 3,2'ye çekilmesinin nedeni Kabine değişikliğinin olmaması, mali teşvikler ve ihracat talebindeki artışlar.
- * Bu tüm YE'lerdeki büyüme oranının altında zira bu ülkelerin ortalama % 4,6 büyümesi bekleniyor.
- * 13 YE içinde geçen yıldan bu yana büyüme hızı azalan sadece 3 ülke var (Mısır, İsrail, KSA).
- * Bunun dışında 10 ülke büyüme hızlarını artırmış durumda.
- * **Türkiye büyüme hızını en fazla artıranlar arasında sondan 3. Sırada.** İlk sırada Nijerya ve ikinci sırada Kazakistan var.

Change in %QoY GDP growth, 2017/fless 2016

Source: National statistics, J.P. Morgan

EMEA E.M. ECONOMIC AND MARKETS RESEARCH

-
- * Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekci (Ekim sonu) :
 - * Bu yılın 3. çeyreğinde yüzde 9,6'lık bir büyüme bekliyoruz. Hatta bu çift haneli olabilir. Bu yıl toplamda % 6'nın üzerinde bir ekonomik büyüme bekliyoruz.
 - * BBVA Research, Turkey Economic Outlook Fourth Quarter October 2017: Bu yıl % 6 büyüme olabilir.

- * Gerçek durum:
- * ►2017 ikinci çeyrek büyümesi özel tüketim harcamaları (% 3,2) ve inşaat harcamaları (%9,5) ve ihracat artışıyla (% 10,5) sağlanırken sanayi yatırımları azaldı.
- * TÜİK'in verilerine göre, 2017 yılının I. ve II. çeyreklerinde önceki yılın aynı çeyreklerine göre inşaat sektörü yatırımlarında ilk çeyrekte % 14 ve ikincisinde % 25 artış olurken, makine ve teçhizat sektöründe sırasıyla % 12 ve % 8,6 azalma ortaya çıkmış.

- * **IMF**'ye göre bu yılın ilk yarısında doğrudan yabancı sermaye yatırımları % 8 geriledi.
- * Bu nedenle de yabancı yatırımcıların paralelinde hareket eden Türk yatırımcıların tersine bir tavır içinde olmaları ve coşmaları beklenemez.
- * **Yüksek faiz, düşük kâr getirisi ve yüksek borç stokları söz konusu iken yatırımcı nasıl coşar?**
- * **CEEMEA** : Türkiye'de imalat sanayi yatırımlarında kar oranları düşüyor.

Yüksek enflasyon+Yüksek Cari Açık+Yüksek Faiz

(EMEA EM Economic Outlook – June 2017)

- * **Ayrıca;**
- * **Türkiye** kendi grubu içinde **enflasyonu çok yüksek bir ülke.** Grubun 2017 ortalaması % 6 iken Türkiye'nin % 10,3 olması bekleniyor.
- * **Cari açık** grupta sadece 2017 için % -0,5 iken Türkiye'de bu oran % - 4,1 olacak.
- * Türkiye grubunda Gana (% 22,5) ve Nijerya'dan (% 14,00) sonra **en yüksek faiz oranına sahip ülke: % 11,77.**
- * **En fazla dış finansman ihtiyacına sahip ülke konumunda:** 200 milyar dolar (GSYH'nin % 28'i).
- * Dış ticaret açığı ve negatif döviz pozisyon açığı göstergeleri açısından Tunus, Mısır, Kazakistan, Ürdün ile birlikte en kırılgan 5'liyi oluşturuyor.

Borçluluk arttı

- * Öyle ki Türkiye'nin dış borç stoku 10 yıl önce milli gelirinin % 35'i kadarken, bugün % 52'sine yükseldi ve bu borçlar toplamda 2003 yılında kabaca 100 milyar dolar iken, 2016 yılının ilk çeyreği itibariyle 416 milyar dolara erişti.
- * Bunun 170 milyar doları bankaların üzerinde görünüyor ve bunun da 100 milyarı 12 aydan kısa vadeli.
- * Bu borçların üçte ikisi özel sektöre ait. Yani özel sektörün kısa vadeli krediler dâhil dış borcu 300 milyar doları aşıyor (bu rakam ülkenin döviz rezervlerinin % 200'ü demek).
- * Bir bütün olarak buna portföy yatırımları ve doğrudan yabancı sermaye yatırımları da dahil edildiğinde Türkiye'nin net uluslar arası yatırım açığı 450 milyar doları buluyor. Borç servisi rasyosu (anapara taksidi ve faiz ödemeleri /milli gelir) ise yine son 13 yılda % 6,4'ten, % 13,5'e çıktı, yani iki kat yükseldi.
- * Özel sektörün döviz açık pozisyonu ise 200 milyar doları buldu.

Borçluluk arttı

- * Bu borçlar ülkedeki tüketim ve yatırımların temel kaynağını oluşturuyor.
- * Bu nedenle de bunların çevrilemez, sürdürülemez bir düzeye ulaşması ekonomik **modelin de sürdürülemez hale gelmesi** demek.
- * Yükselen dolar kuru ve yakın gelecekte artması kaçınılmaz olan faiz oranları, buna karşılık ticaret – satış gelirlerindeki azalma nedeniyle **şirketlerin temerrüde girme** (borçlarını ödeyememe durumu) riski % 3 puan birden arttı, **temerrüt riski % 13,6’dan % 16,5’e yükseldi.**

2017'nin yüksek büyümesi: Nasıl olabildi?

- * ►Kredi Garanti Fonu büyümenin ana sürükleyicilerinden biri oldu:
- * Fon'un garantisinde verilen 215 milyar liralık kredi a ait veriler hem dayanıklı tüketim hem de inşaat harcamalarını artırdı bu da büyümeyi hızlandırdı.
- * Bu yılın ikinci çeyreğinde kredilerin büyümeye % 1-1,4 ve üçüncü çeyreğinde % 1,8-2,2 puan civarında katkısı oldu. Bu krediler bankaların kârlarını da ciddi düzeyde artırdı.
- * **IMF:** KGF ile açılan para muslukları sonucunda 2017 büyümesi % 4,2'ye yükselecek. Ama 2018'de büyüme yavaşlayacak.

2017'nin yüksek büyümesi: Nasıl olabildi?

- * ► 2017 büyümesi sürdürülmesi de mümkün olmayan, istihdam ve yeterli gelir yaratmayan, eşitsizlikleri artıran ve enflasyonu patlatan büyümedir.
- * ► Özel sektör tık nefes oldu, artık büyümeyi devlet üstleniyor:
- * Cari açık Türkiye'de ekonomik büyümenin kaçınılmazıdır (% 5).
- * Çünkü ancak cari açık denilen dış açığın (kabaca ithalatın ihracattan fazla olması, turizm gelirleri gibi gelirlerin de bu açığı kapatmaya yetmemesi durumu) artması pahasına Türkiye ekonomisi büyüyebiliyor.
- * Bu Türkiye ekonomisinin yapısal olarak dışa bağımlılığının bir sonucudur.
- * Tersine cari açık azaldıkça ekonomik büyüme de yavaşlıyor.

2017'nin yüksek büyümesi: Nasıl olabildi?

- * ►Cari açığın finansman biçimi değişiyor, sıcak paranın belirleyiciliği artıyor!
- * Cari açık kısaca 3+1 yolla kapatılıyor: Doğrudan yabancı sermaye yatırımları (DYSY), banka kredileri ve portföy yatırımları + kayıt dışı döviz girişleri (net hata ve noksan).
- * Türkiye'ye bu yılbaşından beri sıcak para biçiminde gelen yabancı sermaye girişlerinde rekor bir artış yaşanıyor.
- * 2017 yılında bugüne kadar cari açığın % 70'i portföy yatırımları ile finanse edildi. Oysa önceki 5 yılın ortalamasında bu oran sadece % 28 civarındaydı.
- * Bu yatırımları üçte ikisi Hazine bonolarına yapıyor ve yabancılar yapıyor.

2017'nin yüksek büyümesi: Nasıl olabildi?

- * ►Dış fonlamada kayma: Önce şirketler, sonra bankalar birer birer geri çekiliyorlar.
- * Şirketlerin doğrudan yabancı sermaye kaynakları kurumaya başladı. Doğrudan yabancı sermaye akımları artma eğiliminde değil. Ülkedeki politik ve jeopolitik risklerin yüksekliği bunun nedenlerinden biri. Ayrıca yatırımların getirisi, yani kârlılık azalıyor.
- * Yani hem bankaların bilançoları artık çok büyüdü, hem de dışarıda faiz oranlarının ve risk primlerinin yükselmesi hem de içeride dolara ödenen mevduat faizinin giderek artması artık yeni borçlanmayı çok zorlaştırdı.

2017'nin yüksek büyümesi: Nasıl olabildi?

- * ► **Avrupa ile ilişkilerin bozulması cari açık finansmanını zorlaştırıp yükü iyice devletin sırtına bindirecek:**
Türkiye'nin aldığı dış kredilerinin % 11 'ini sağlayan Alman bankaları ya kredi musluklarını kısacaklar ya da spreadler çok artacak.
- * Bunun nedeni Ankara'nın Almanya ve ABD ile ilişkilerinin gerilmesi ve Alman bankalarının frene başlamaları.
- * Avrupa Yatırım Bankası (EIB) Türkiye'deki gelişmelerin endişe verici olduğunu açıkladı.
- * Almanya yıllık 36 milyar dolarlık karşılıklı ticaret hacmi ile Türkiye'nin en büyük ticaret ortağı.
- * Bu gelişmeler üzerine lira avro karşısında değer kaybederken, Türk Bankacılık Endeksi % 0,8 puan değer kaybetti, 10 yıllık tahvillerin faizleri % 11,88'e yükseldi ve Ocak'tan bu yana en yüksek düzeye geldi

2017'nin yüksek büyümesi: Nasıl olabildi?

- * Türkiye'nin 2011 yılından bu yana özel sektör dış borcu % 50 artarak 233,5 milyar dolara yükseldi. Almanya bu finansmanda kilit rol oynuyor zira bankaları ülkeye en fazla ikinci borç veren ülke konumunda:
- * Öyle ki EIB ve AB bankalarından ülkeye geçen yıl 2,23 milyar avroluk kredi sağlanmışken, bu yıl bu rakam sadece 507 milyon dolar olabildi.

2017'nin yüksek büyümesi: Nasıl olabildi?

- * ►Kamu kesimi dengesinin görece iyiliği sermaye gruplarının iştahını kabartıyor:
- * Devletin dış borçlanmasını artırma yoluyla cari açığın fonlanmasında daha fazla devreye sokulması 2017 yılından bu yana gerçekleşti.
- * Dış kaynaklar asıl olarak devletin ihraç ettiği yerli ve dolar cinsinden olan kâğıtların yabancılara satılmasıyla gerçekleşti.
- * Yabancıları bu kâğıtlar içindeki fonlayıcı olarak payları arttı. Hem tahvil ihracı arttı hem de roll over (borcu borçla çevirme) oranları büyüdü.

2017'nin yüksek büyümesi: Nasıl olabildi?

- * Bu göstergeler kamu finansmanının önümüzdeki yıllarda cari açığın kapatılmasında temel bir rol oynayacağını gösteriyor.
- * Yani hem büyüme hem de cari açığın finansmanı işi artık büyük ölçüde devletin sırtına kalmış durumda.

2017'nin yüksek büyümesi: Nasıl olabildi?

- * ► **Bütçe açığı ve kamu borçlanması artacak**
- * Bu gelişmeler ile son torba yasada devlet borçlanma limitinin 37 milyar lira artırılması, böylece bütçe açığının yaklaşık iki kata yakın bir oranda üstelik de % 11'in üzerinde piyasalardan borçlanmasını bir arada düşünmek gerekiyor.
- * Yani devlet, hem içerdeki açığı hem de dış açığı fonlamada artık tükenmeye yüz tutan özel kesimin yerini aldığından böyle bir borçlanma operasyonunun yasal alt yapısını hazırlamaktadır.
- * Bu gelişmelerin ilk etkisi bütçe açığının geçen seneye göre 2 kattan fazla artmasıdır.
- * Nitekim 2018-2020 OVP'sinde bütçe açığı tahminleri yüksek tutuldu. Öyle ki 2018'de daha önceki OVP'de % 1,6 olarak öngörülen açık bu OVP'de % 1,9 olarak belirlendi.

2018 Bütçesi

- * Çok önemli siyasal, hukuki, iktisadi ve yönetsel belgelerdir.
- * Burjuva hükümetlere harcamaları ve gelirleri açısından meşruiyet kazandırır.
- * Egemen - yöneten sınıfların en önemli ekonomi ve maliye politikası araçlarıdır.
- * Sermaye ve servet birikiminin yeniden üretilmesine yardımcı olan araçlardır.
- * Aynı zamanda sosyal sınıflar arasındaki mücadelenin en önemli alanları arasında yer alırlar.
- * Hükümetlerin demokratik ve sosyal hak ve özgürlükler konusundaki duruşlarının en önemli göstergeleridir.

2018 Merkezi Yönetim Bütçesi

KAMU SEKTÖRÜ

TABLO 1: 2018 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ

(Milyar TL)

GÖRERLER	762,8
GELİRER	684,4
- Vergi Gelirleri	667,3

- * 2018 Bütçesinin % 28'inin personel maaşları ve sosyal güvenlik primlerine (sırasıyla % 24 + % 4);
- * % 8,6'sının piyasadan mal ve hizmet alımlarına;
- * % 9,4'ünün faiz ödemelerine;
- * % 39'unun cari transferlere ve
- * % 9' unun yatırım harcamalarına ayrılmıştır.

BÜTÇE HAKKI

- * Bütçe hakkı iyice kısıtlandı.
- * 2019'tan itibaren Yeni Başkanlık Rejimi altında bütünüyle ortadan kaldırılacak.

Bütçe hakkı

- * **Bütçe Hakkı** halkın doğrudan ya da örgütleri aracılığıyla bütçenin yapılmasına, uygulanmasına ve denetlenmesine aktif katılım hakkıdır.
- * **2018 Bütçesi** yapılırken bu hak gözetilmemiştir:
- * **I. Bütçe**, öncekiler gibi, demokratik katılımcılığı esas almadan, toplumun en geniş kesimlerinin müzakere ve onayına başvurulmadan hazırlanmıştır.
- * **A. Bütçe öncesinde Orta Vadeli Programı** Kalkınma Bakanlığı hazırlar, Bakanlar Kurulu onaylar. Meclis?
- * **Orta Vadeli Mali Planı** Maliye Bakanlığı hazırlar, Yüksek Planlama Kurulu onaylar.
- * **Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Tasarısı'nı** Hükümet hazırlar Meclis kabul eder.

Bütçe hakkı

- * Kısaca gelecek üç yılı karara bağlayan böyle önemli bir karar alma süreci toplamda dört ayı dahi bulmamaktadır.
- * Hatta bazı yıllar olduğu gibi bu süre daha da kısalmaktadır.
- * Program ve Plan uluslararası sermayenin güdümündeki kuruluşlar ve onların direktiflerinden çıkamayan bürokratlarca hazırlanmaktadır.
- * Bütçe hazırlama rehberi hep aynı olup, hiç değişmemektedir; bürokrasi, hükümet/ politikacı ve sermaye üçgeninde hazırlanmakta ve sadece toplamda 20 gün Meclis Genel Kurulunda görüşülerek karara bağlanmaktadır.

Bütçe hakkı

- * B. Halkın bütçe süreçlerinden dışlanması bir kez de uygulanmış olan bütçelerin yani yapılan harcamaların ve toplanan vergilerin denetlenmesi sırasında ortaya çıkar.
- * Türkiye’de gerçek bir bütçe denetimini önleyen uygulamalar şu biçimlerde kendini gösterir:
- * (i) Sayıştay’ın dış denetimi fiilen yapamaması
- * (ii) Yedek ödenek artış sınırlarının yasal sınırların ötesinde aşılması
- * (iii) Yasal olmayan biçimde ödenek üstü harcamalar yapılması
- * (iv) Bütçe Dışı Fon’ların varlığı
- * (v) İşsizlik Sigortası Fonu’nun amaç dışı kullanımı
- * (vi) Bütçe dışında tutulan harcamalar (koşullu yükümlülükler)
- * (vii) T. Varlık Fonu.

Bütçe hakkı

- * (i) **Sayıştay'ın dış denetimi fiilen yapamaması:**
- * Sayıştay denetimi yapılan harcama ve toplanan gelirlerin mevcut hukuka ve mevzuata uygunluğu ile sınırlı bir denetimdir.
- * Bir anlamda **Sayıştay denetimi egemenlerin kendi iç hesaplarının bir kontrolü gibidir.**
- * Yapılan harcamalarla halka dönük hangi ihtiyaçların ne ölçüde karşılandığını içeren bir denetim değildir.
- * Buna rağmen son yıllarda merkezi yönetim altındaki idareler Sayıştay'a gerekli bilgi ve belgeleri sunmamakta ya da eksik sunmaktadır.
- * Bu nedenle de Sayıştay'ca son derece daraltılmış bir dış denetim dahi yapılmamaktadır.

Bütçe hakkı

- * **(ii) Yedek ödeneklerin usulsüz olarak kullanımı:**
- * «2016 yılında, yedek ödenek tutarı 35.480.714.953,00 Türk Lirasına ulaşmıştır.
- * Bu tutar, 582.809.360.232,33 Türk Liralık genel bütçeli idareler yılsonu toplam ödeneğinin % 6,09'una tekabül etmektedir.»
- * Oysa 5018 Sayılı Kanunun 23. Maddesine göre yedek ödenek tutarı genel bütçe ödeneklerinin % 2'sini aşmamalıdır.
- * Yani yedek ödenek kullanımı Kanuna aykırı bir biçimde 3 kattan fazla gerçekleşmiştir.
- * Böylece yedek ödenek artışı sınırına uymayarak AKP Hükümeti Bütçeyi istediği gibi kullanmıştır.

Bütçe hakkı

- * (iii)Yasal olmayan bir biçimde Ödenek Üstü Giderler:
- * 2016 yılında 21,3 milyar lira oldu (Sayıştay, 2016 Yılı Genel Uygunluk Bildirimi Raporu, s. 29), böylece de toplam ödeneklerin % 3,4'üne ulaştı.
- * “ (f) bendi: “genel veya kısmi seferberlik, savaş ilanı veya Bakanlar Kurulu kararıyla zorunlu askeri hazırlıkların yapıldığı olağanüstü hallerde ve Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı bütçeleriyle sınırlı olmak üzere getirilen istisna” hükmü dışında ödenek üstü gider yapılmasına cevaz veren bir düzenleme bulunmamaktadır.
- * Oysa gerektiğinde ek bütçe yapılabilmektedir. Ayrıca yedek ödenek uygulaması söz konusudur.
- * Ancak hükümet hem yedek ödenekleri yasal sınırın çok ötesinde kullanmış hem de ödenek üstü harcamalar yapmıştır.
- * Böyle bir seferberlik ya da savaş durumu olmamasına rağmen ödeneklerin neden aşıldığı, bu kaynakların para nereye harcandığı meçhuldür.

Bütçe hakkı

- * (iv) Önemli bir miktarda gelir ve harcama bütçe dışı fonlarda tutularak bu faaliyetlerin Meclis'in denetiminden kaçırılması sağlanmaktadır.
- * Bu fonlar;
- * Başbakanlık Tanıtma Fonu,
- * Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu,
- * Özelleştirme Fonu,
- * Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu ve
- * Savunma Sanayini Destekleme Fonu'dur.
- * Ayrıca İşsizlik Sigortası Fonu adlı büyük bir fon Sosyal Güvenlik Kurumu altında yer almaktadır.
- * Bütçe dışı fonların 2015 yılı itibariyle varlıklarının toplamı 81 milyar TL'yi gelirlerinin toplamı 41,3 milyar TL'yi bulmaktadır

Bütçe hakkı

- * Bu fonların gelirleri, Gelir Vergisi, ÖTV, Kurumlar Vergisi, trafik cezaları, milli piyango gelirleri ve asıl olarak da genel bütçeden yapılan aktarmalardan oluşmaktadır.
- * Gelirleri ve giderleri Meclis onayına bağlı olmadığından siyasal iktidarlara büyük kolaylık sağlayan bu fonların denetimleri ise ciddi bir sorundur.
- * Zira 2010 yılından bu yana Sayıştay'ın denetimine tabi olsalar da bütçe dışı fon niteliğinde olduklarından diğerleri gibi ödeneklerinin tahsisi konusunda TBMM'nin bir denetimi söz konusu değildir.

Bütçe hakkı

- * (v) 2002 yılında kurulan İşsizlik Sigortası Fonu'nun toplam varlığı 116 milyar liralık büyüklüğe erişti.
- * Kuruluşundan Mart 2017'ye kadar Fona 8,3 kişi başvurdu.
- * Bunlar arasında, fondan yararlanma şartlarını karşılayan 5,3 kişiye 15 yılda toplam 15,5 lira ödeme yapıldı.
- * İşsizlere işsiz kaldığı dönemlerde belli kısıtlara tabi olarak ödeme yapmak amacıyla kurulmuş olan bu fondan işsizlere yapılan yardımlar böylece Fonun gelirlerinin % 15'ini ancak bulabilmektedir.
- * Fon genelde amacı dışında örneğin bütçeye yama yapmak, ulaştırma projelerine kaynak aktarmak amacıyla kullanılmıştır.
- * Cumhurbaşkanlığı sarayının giderlerinin ise asıl olarak bu Fon'dan yapılan aktarmalarla karşılanmakta olduğu ileri sürülmüştür.

Bütçe hakkı

- * (vi) Doğrudan yükümlülükler ve Bütçe dışında tutulan koşullu yükümlülükler ve borç üstlenimleri:
- * Bu yıldan itibaren devletin bütçesinde ve kamu finansmanı hesaplarında ciddi düzeyde açıklara neden olabilecek bazı projelerin sözleşmeden doğan ödemeleri nedeniyle **kamu açığı artacak.**
- * Bu da kamu borçlanma gereğini ve kamu borç stokunu artıracak.
- * Bunun anlamı yerli ve yabancı büyük sermaye gruplarına kamu kaynaklarının önümüzdeki 25 yıl boyunca aktarılacağı ve bunun bedelinin de yüksek faiz ödemeleri, vergiler, zamlar ve sosyal harcamalardan kısmak biçiminde tüm toplumca ödeneceğidir.

Bütçe hakkı

- * Bunlar; “Kamu Özel İşbirliği” ya da “Kamu Özel Ortaklığı” adıyla hayata geçirilmekte olan projeler.
- * KÖİ çerçevesinde toplam 217 proje yürütülüyor.
- * Bu projelerin sözleşme tutarı 130 milyar dolar, yatırım tutarı ise 105 milyar dolar.
- * Dağılım olarak en büyük payı % 37 ile enerji projeleri almakta.
- * Ama başta havalimanları olmak üzere ulaştırma projeleri proje bedeli anlamında % 50’nin üzerinde bir paya sahiptir.
- * BNP Pariba, EM Strategy: Turkey- Economy and Markets, December 2016:
- * 2006 -2016 dönemini kapsayan son 10 yıldır toplam 135 milyar dolarlık 48 alt yapı projesi yürütülüyor.

Bütçe hakkı

- * Sözü edilen 135 milyar dolarlık 48 projenin büyük bir kısmı dış piyasalardan sağlanan 10-15 yıllık döviz kredisıyla yapılıyor (1-5 yıllık ön ödemesiz sürelerle sahip).
- * Merkez Bankası'na göre, döviz kredilerinin 46 milyar doları bu projelerle ilgili ve bunun 31 milyar doları satın alma garantisine sahip (BNP Pariba, agr.) projeler olmaları nedeniyle (Osmangazi Köprüsü ve Avrasya Tüneli gibi) döviz kuru riskine ve talep şoklarına karşı korunmuş durumda.
- * Dolayısıyla bir zarar doğduğunda bu zarar kamuya aktarılacaktır.

Bütçe hakkı

- * **Kamu riski ve zararı nasıl oluşuyor?**
- * Prof. Dr. Uğur Emek (<http://uemek.blogspot.com.tr/2017/10/kamu-ozel-isbirligi-koi.html#more>):
- * 1991-2013 yılları arasında Türkiye’de yatırım tutarı 79,2 milyar Euro olan toplam 174 adet KÖİ projesi sözleşmeye bağlandı.
- * Bu projelerle ilgili olarak biri bütçe içinde ve diğeri bütçe dışında tutulan iki tür risk mevcut.
- * **Şehir hastaneleri (doğrudan yükümlülük):**
- * “Doğrudan yükümlülük” adı verilen ilk türün örneği şehir hastaneleridir.
- * 2016 yılı ortası itibariyle 20 şehir hastanesinin yatırım bedeli 10,2 milyar avro ve Sağlık Bakanlığı’nın bu tesisler için ödeyeceği kira yıllık (doğrudan yükümlülük) toplamda (kira+isteğe bağlı hizmet bedeli) 2,280 milyar Euro’dur.
- * Bu kiraların 25 yıl boyunca toplam tutarı 57 milyar Euro’dur.

Bütçe hakkı

- * Bugüne kadar imzalanan sözleşmelerde yıllık ödeme taahhüdü yaklaşık yatak başına 72 bin Euro.
- * Bu haliyle yaklaşık 43 bin yataklı şehir hastanelerinin yıllık hizmet bedeli ödemesi Bakanlık bütçesinin yaklaşık % 39'unu oluşturuyor (hizmet bedeli ödemesi Bakanlığın yatırım bütçesinin 1,7 katı).
- * Bu ödemeler için merkezi hükümet bütçesinden bu tutarda yeni bir ödenek ayrılacak ya da Bakanlık kendisine tahsis edilen hali hazırdaki ödenegindeki öncelikleri gözden geçirecektir.
- * Nitekim şehir hastaneleri 2017 yılından itibaren faaliyete alındığından ve yine ulaştırma yatırımlarında koşullu yükümlülükler de 2017 yılından itibaren ortaya çıktığından; 2018 yılı bütçesine ulaştırma projelerinin koşullu yükümlülükleri için yapılacak ödemeler de dâhil olmak üzere **toplam 6,2 milyar TL tutarında ödenek konuldu.**
- * Yeni şehir hastaneleri faaliyete alındıkça, gelecek yıllar bütçelerinde bu ödenek kat ve kat artacak.
- * Kalan 80,000 yatak?

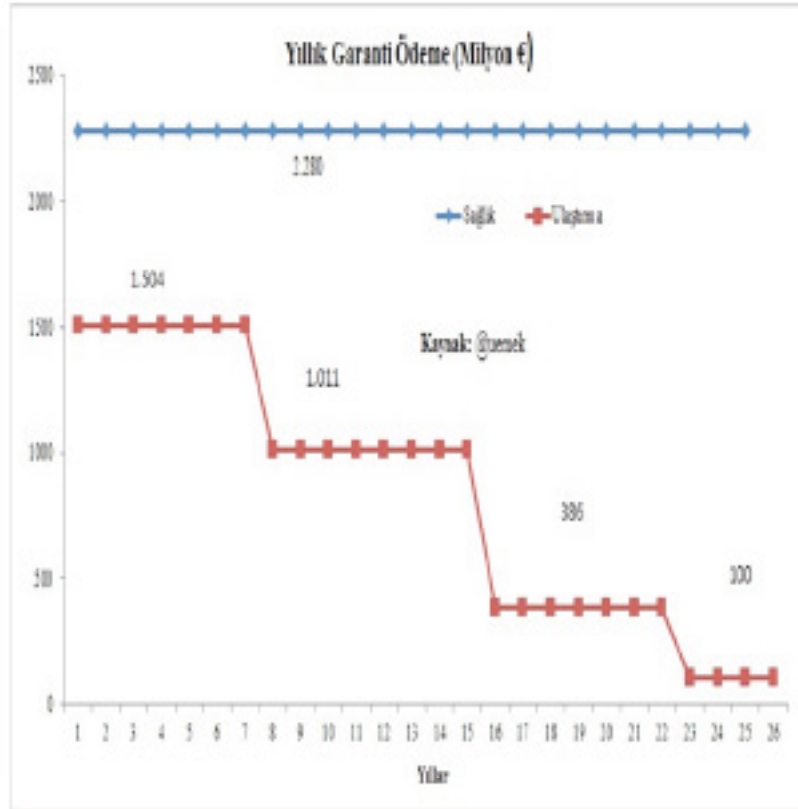
Bütçe hakkı

- * **Ulaştırma projeleri (koşullu yükümlülük):**
- * Devlet ulaştırma sektöründe gerçekleştirilen projelerde talep/kullanım garantisi (otoyollarda araç geçiş garantisi, ya da yolcu geçiş garantisi gibi) sağlıyor (koşullu yükümlülük).
- * Talep gerçekleşmesi, projeksiyondan düşükse aradaki fark sözleşmede belirtilen ücretten devlet tarafından yatırımcıya ödeniyor (Osmangazi köprüsünde olduğu gibi).

Bütçe hakkı

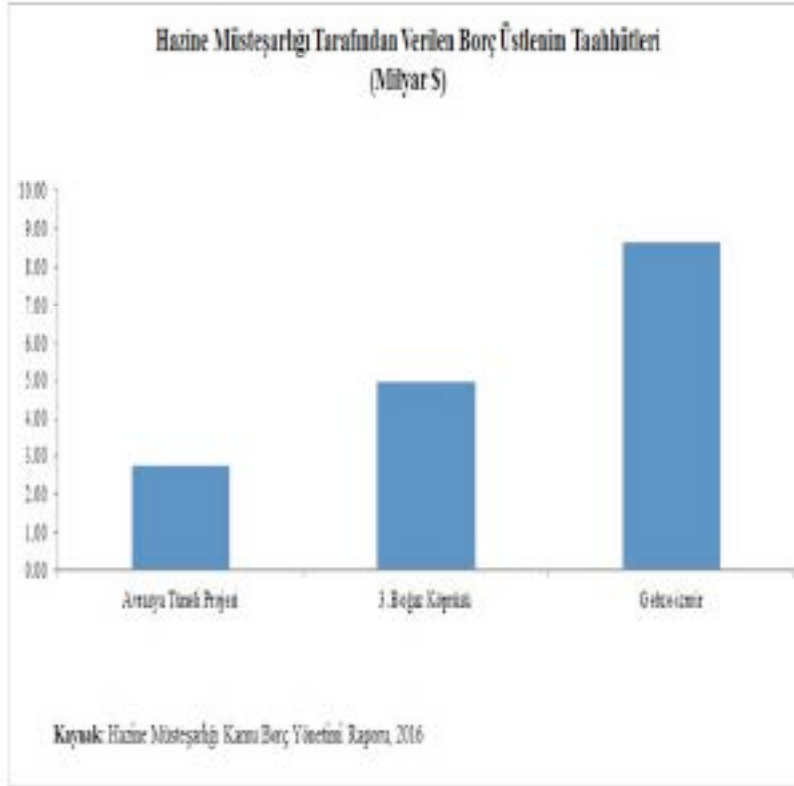
- * Yani ulaştırma yatırımlarında ücretleri kullanıcılar ödüyor.
- * Gerçekleşen gelir, başlangıçta öngörülen ve özel sektöre taahhüt edilen gelirden düşük olursa aradaki fark vergi gelirlerinden yatırımcıya ödeniyor (bu nedenle koşullu yükümlülük deniliyor).
- * Diğer bir deyişle bu sözleşmelerde asgari gelir garantisi sağlanmaktadır.
- * 4 ulaştırma projesinde yatırım tutarı 37,2 milyar avro ve verilen **gelir garantisi ise 22,5 milyar Euro'dur.**

Bütçe hakkı

- * Sağlık ve ulaştırma projelerindeki bu yükümlülüklerin 25 yıla göre dağılım.

Bütçe hakkı

- * **Hazine'nin borç üstlenim garantisi:**
- * Bu iki yükümlülük dışında KÖİ bünyesindeki projelerle ilgili olarak Hazine'nin üstlendiği bir başka yükümlülük daha söz konusudur.
- * Devletin cömert bir biçimde gelir garantisi verdiği KÖİ sözleşmeleri uluslararası piyasalardan kredi bulmakta zorlanmaktadır.
- * Bu projelere kredi bulunmasını kolaylaştırmak amacıyla, iş zora girdiğinde Hazine Müsteşarlığı'na borç üstlenim taahhüdü sağlama görevi verilmiştir.
- * Borç üstlenimi mekanizması, KÖİ projeleri kapsamında proje sahibi idare ile projeyi gerçekleştirecek olan şirket arasında düzenlenen sözleşmelerin süresinden önce feshedilmesi ve tesisin kamuya devredilmesi durumunda fesih tarihine kadar yapılan işler için kullanılmış olan dış finansmanın kamu tarafından üstlenilmesi ile devreye girmektedir.
- * **Şimşek:**
- * Hazine garantili dış borç stoku 2017 Haziran ayı itibarıyla 13,2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Bütçe hakkı

- * KÖİ sözleşmeleri hem bütçe açığını hem de kamu borçların yüksekliğini gizlemenin bir aracı olarak kullanılıyor.
- * Türkiye 2005 yılında yayımlanan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim Kanunu ile devlet muhasebesinde tahakkuk esaslı sisteme geçmeyi benimsediği halde KÖİ sözleşmeleri konusunda gerekli düzenlemeyi uzun süre yapmadı.
- * KÖİ sözleşmeleri özel finansman olarak görüldü, devletin yükümlülükleri yok sayıldı. Bu nedenle Türkiye'nin kamu borcu olduğundan düşük gösterildi.
- * Oysa, şehir hastanelerinden kaynaklanan doğrudan yükümlülükler ilave edildiğinde genel **devlet borcunun GSYH'ye oranı % 42,2'ye**; ulaşırmadaki koşullu yükümlülükler de ilave edildiğinde bu oran **% 45,9'a** çıkmaktadır.

Bütçe hakkı

- * Yeni şehir hastaneleri faaliyete alındıkça ve ulaştırma projelerinden kaynaklı koşullu yükümlülükler gerçekleştikçe gelecek yıllar bütçelerinde bunlara ait ödenekler kaçınılmaz olarak kat be kat artacaktır.
- * Şu ana kadar yapılan 70 milyar doları bulan özelleştirmelerle toplumun bütününe ait varlıklar avuç yerli ve yabancı sermayeye satılmıştı,
- * KÖİ projeleri ile önümüzdeki 25 yıl için hem toplum hem de Hazine ciddi borç altına giriyor.

Bütçe hakkı

- * **(vii) T. Varlık Fonu:**
- * 15 Temmuz 2016 Darbe Girişimi'nin ardından 1 Ağustos'ta kurulan T. Varlık Fonu'nun bugün itibariyle **200 milyar ABD dolarlık** bir varlığı olduğu, **yani 2018 M.Y.Bütçesi'nin büyüklüğüne sahip** bir büyüklüğünün olduğu biliniyor.
- * İçinde **Özelleştirme Fonu, TMSF, TCZB, Halk Bank, BİST** de dâhil olmak üzere toplumun bütününe ait tüm varlıkları barındıran bu **Fon, kurulması hedeflenen yeni rejimin en önemli finansal ayaklarından biridir.**
- * Adeta **paralel bir hazine** (dolayısıyla da bütçe) gibi kurgulanan T. Varlık Fonu, **Sayıştay denetimi de dâhil hiçbir kamusal denetime (Meclis, Hükümet ya da Bakanlıklar) tabi değildir.**
- * Uluslar arası denetim firmalarınca denetiminin yaptırılacağı ileri sürülse de şu ana kadar her hangi bir denetim raporu ya da faaliyet raporu açıklanmamıştır.

Bütçe hakkı

- * Böyle bir devasa kaynak **denetimsiz bir biçimde** kullanılacaktır.
- * Bu kaynak **siyasal amaçlar**, hedefler için kullanılacağı gibi, kredi borçlarını ödeyememe, yeni kredi bulamama dolayısıyla da tamamlanamama riski bulunan çok büyük alt yapı projelerinin fonlanmasında, dolayısıyla da **büyük sermayeye kaynak aktarılmasında** kullanılabilir.
- * Nitekim Fon'un Katar ve Çin başta olmak üzere bazı ülkelerde, havuzundaki varlıkları rehin göstererek kredi arayışı içinde olması bu tezi desteklemektedir.
- * Torba Yasa'ya eklenen bir madde ile T. **Varlık Fonu'na Hazine'den kaynak aktarılması** mümkün olabilecek.

Bütçe hakkı

- * 2018 M.Y. Bütçe Kanunu Tasarısında bütçe harcamalarının GSYH içindeki payı yaklaşık % 35'tir.
- * Bütçe dışında kalan diğer harcamalar dâhil edildiğinde bu oran daha da büyümektedir.
- * Diğer yandan bütçedeki başlangıç ödeneklerine bağlı kalınmamakta genelde fiilli kullanımlar başlangıç ödeneklerini aşmaktadır.
- * 2016 Yılı Genel Uygunluk Bildirimi Raporu'na göre (s. 19), 2016 yılında başlangıç ödeneğini en fazla aşan 20 kurumdaki sapma oranları % 64 ile % 481 arasında değişiyor.

Bütçe hakkı

- * Yani siyasal iktidar her yıl işçilerin, emekçilerin yaratmış olduğu artı değerın üçte birinden fazlasına; vergi, prim, fon ya da kamusal hizmet fiyatlaması adı altında el koyarken, bu el koyduğu gelirleri nereye harcadığı konusunda bilgi vermeye yanaşmamaktadır.
- * Gerek bütçe gelirleri gerekse de, harcamaları yönünden yeterince denetlenemiyor.
- * Buna ilave olarak bütçe dışı fonlar, doğrudan ve koşullu yükümlölükler, borç üstlenilmesi ve T. Varlık Fonu gibi paralel bir Hazine ile topluma ait kaynakları her türlü denetimden yoksun bir biçimde siyasal hedeflerini ve destekçisi konumundaki büyük sermaye gruplarının servetini artırma da kullanıyor.

Bütçe hakkı

- * Bu ülke halklarının ortak varlığı olması gereken (çünkü onların emekleriyle yaratılan) gerek vergiler ve diğer gelirlerden oluşan Hazine'nin (Bütçe) ve yaratılmış olan Paralel Hazine'nin (T. Varlık Fonu) halkın iradesi, talebi ve kontrolü dışında kullanılıyor olması, halkın kendilerinden toplanan vergilerin nasıl ve nereye harcandığının hesabını siyasal iktidarlardan sormak anlamına gelen **bin yıllık “Bütçe Hakkı”nın bütünüyle ortadan kaldırıldığının somut göstergesidir.**

Bütçe hakkı

- * **2019'dan itibaren bütçeyi Cumhurbaşkanlığı yapacak!**
- * Referandum ile kabul edilen anayasa değişikliğiyle Cumhurbaşkanının; bütçeyi hazırlamak, vergi oranlarını ve muafiyet ve istisna konularını ve miktarlarını, vergi indirimlerini belirlemek, yeni vergi benzeri fonlar koymak, istenildiği biçimde ve yere harcama yapmak ve bunun hesabını da parlamento dâhil hiçbir seçilmiş organa vermemek biçiminde şu anki sistemde olmayan bir güce sahip olacak ve bu güç sadece başkan değil, herhangi bir atanmış yardımcısı tarafından da kullanılabilir.

Bütçe hakkı

- * Şöyle ki 161. Madde ile artık Bütçe kanun teklifi Hükümet tarafından değil, Saray'da hazırlanacak ve bu teklifi Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Hükümet değil, Cumhurbaşkanı sunacak.
- * Meclis'in bu teklifi reddetmesi (kanunun çıkarılamaması) durumunda, bir önceki yılın bütçesi yeniden değerlendirilme oranına göre artırılarak uygulanacak.
- * Böylece fiilen bütçe yapma yetkisi Meclis'in elinden alınmış olacak.
- * Keza bütçe denetiminin son aşaması olan Kesin Hesap Kanunu Tasarısı da Cumhurbaşkanı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulacak.
- * Böylece bitmiş bir yıla ait bütçe sürecinin resmi olarak sonlandırılmasında da son sözü Cumhurbaşkanı söylemiş olacak.

Bütçe hakkı

- * **73. Madde** ise vergi, resim, harç gibi kamu gelirlerinin kimlerden alınmayacağı, kimlere indirim verileceği, bunların oranlarının ne olacağı konularını Cumhurbaşkanının yetkisine bırakıyor.
- * 2018 yılında bu çerçevede başta sermaye çevrelerinden olmak üzere 132 milyar liralık bir verginin alınmayacağı göz önünde tutulduğunda böyle bir yetkinin, kullanan kişiye ne kadar büyük bir güç sağlayacağı kolayca anlaşılabilir.

Bütçe hakkı

- * Yeni rejimde Cumhurbaşkanına verilen yetkiler çok daha geniş.
- * Burada Cumhurbaşkanı vergi oranlarını değiştirmekten öteye geçmekte ve vergi ve benzeri yükümlülükler dışında ek yükümlülükler (ki bunlar da fon gibi adlar taşısa da vergi etkisi yapan yükümlülüklerdir) koyma ve kaldırma yetkisine sahip kılınmaktadır.
- * Yaratacağı ekonomik ve sosyal etkilerin büyüklüğü dikkate alındığında, bu kadar büyük bir miktarda bir mali gücün, bunu kullanma yetkisinin kim ya da kimlerce kullanılacağı kadar, giderek tek elde toplanması son derece kaygı verici olmalıdır.
- * Bu bir de hiç denetlenemez konumundaki 200 milyar dolarlık bir varlığa sahip olması hedeflenen T. Varlık Fonu ile birlikte düşünüldüğünde ekonomik ve politik gücün nasıl konsolide edilmek istendiği kolayca görülebilir.

*** BÜTÇE AÇIĞI VE KAMU BORÇLANMASI
BELİRGİN BİR BİÇİMDE ARTTI**

Mali disiplin?

- * İktidara geldiği günden bu yana **mali disiplin** ve çok düşük düzeyde bütçe açığı ile övünen ve bunu bütçe performansının temel bir ölçütü olarak sunan AKP iktidarları **2016 yılından bu yana** belirgin bir biçimde **bütçe açığını artırırken, kamu borçlanması da artmakta**, bu da başta **faiz oranları** olmak üzere **enflasyon** gibi göstergeler üzerinde etkili olmaktadır.
- * Yıllardır ilk kez **faiz dışı denge artıda değil eksidedir**. Yani faiz dışı fazla hızla açığa dönüşmüş. Buradaki **sapma oranı** ise **% -139**.

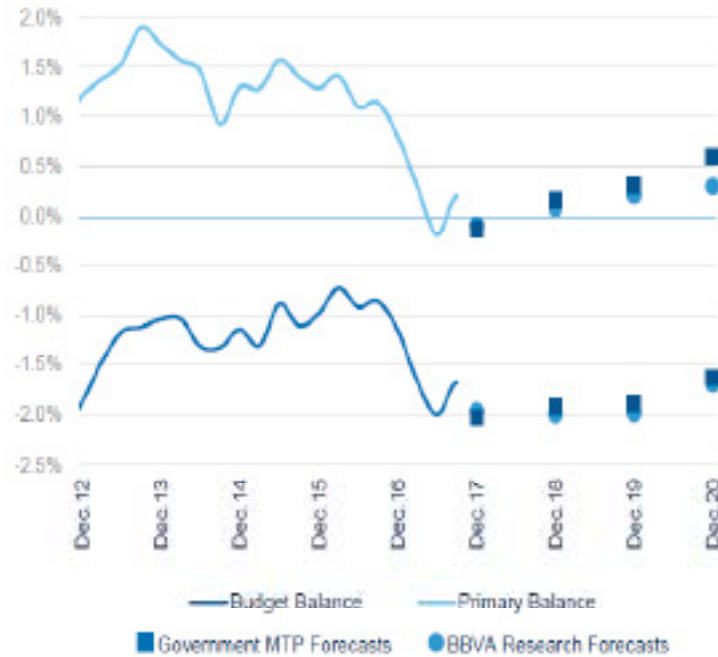
Bütçe açığı artacak

- * 2018-220 dönemini kapsayan yeni OVP ve Bütçe Kanununda bütçe açığının 2018 yılı için bütçe açığının 78,4 milyar olması planlanıyor.
- * Böylece açığın 2018 yılında % 1,9'ya, üç yılın sonunda ise % 1,6'ya düşürülmesi planlanıyor?
- * Bu mümkün mü?

Bütçe açığı artacak

- * BBVA, Hükümetin öngörüsünün aksine özellikle de büyüme performansının görece düşüklüğünden yola çıkarak hedeflenen vergilerin toplanamayacağını, bu nedenle de öngörülen bütçe açığının daha fazla (% 2,0), faiz dışı fazlanın ise daha düşük olacağını öngörüyor (BBVA, Turkey Quarterly Outlook, October 2017, s. 20).

Budget and Primary Balance
(% GDP, '13Q GDP data is a forecast)

Source: Tarkstat, Ministry of Finance

Bütçe açığı artacak

- * Ayrıca aşağıdaki nedenlerden dolayı açığın azaltılması mümkün olmayacaktır:
- * Bütçe açığının artmasında harcamalar boyutunda;
- * savaş harcamaları ve OHAL nedeniyle iç güvenlik harcamalarındaki artışların ve
- * sermayeye verilen desteklerin önemi çok büyüktür.
- * **Gelirler yönünden ise;**
- * ekonomik durgunluk nedeniyle ödenemeyen vergiler,
- * toplanamayan vergiler,
- * vergi ve sosyal güvenlik primi afları
- * ve sermayeye verilen vergisel teşvikler ön planda yer almaktadır.

Bütçe açığı artacak

- * **Savaş harcamaları:**
- * OHAL'in derinleştirilerek ve uzatılarak uygulanmasının ve Suriye'ye yapılan ve Irak'a doğru genişlemesi beklenen askeri müdahalenin kamu maliyesi-devlet bütçesi, kamu harcamaları, vergileri ve borçlanma maliyetlerini artırması kaçınılmaz olacaktır.
- * Bu da Hükümetin maliye politikalarını iyice gevşetip bütçe açığını iyice artırmasıyla sonuçlanacaktır.

Bütçe açığı artacak

- * **Sosyal güvenlik açıkları:**
- * Türkiye’de işgücüne katılım oranı % 53 gibi oldukça düşük bir düzeyde.
- * Bunlar içinde de gençlerin payı oldukça yüksek.
- * Öyle ki genç işsizliği oranı gerçekte % 27’ye ulaştı.
- * İş gücüne katılamayan ya da katılmayanların sayısı arttıkça devletin sosyal güvenlik, sosyal yardım biçimindeki ödemeleri de artıyor.
- * Emeklilik yaşının uzatılması da oy kaybına neden olabileceği kaygısıyla söz konusu olmayınca, sosyal güvenlik açıklarını kapatmak için yapılan transferleri de içeren ve bütçede cari transferler adı verilen aktarmalar toplam bütçe harcamaları arasında ilk sıraya oturuyor.

Bütçe açığı artacak

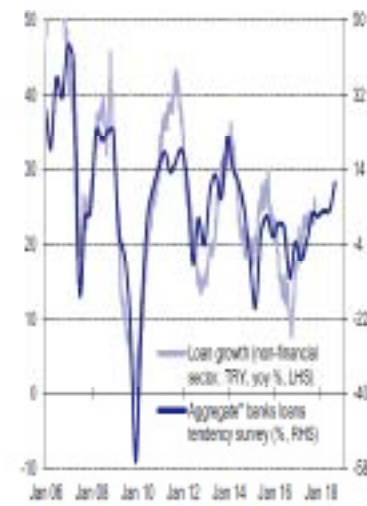
- * Bu nedenle de 2018 yılı M.Y. Bütçesi'ne sosyal güvenlik sistemine yapılacak ödemeler için 90 milyar liralık bir ödenek konuldu.
- * Son yıllarda sigortasız çalışanların sayısında bir patlama olduğu dikkate alındığında, sisteme ödeme yapmayan gençler ve kadınları kapsayan Genel Sağlık Sigortası için ayrılacak kaynağın daha da artacağı anlaşıyor.

Bütçe açığı artacak

- * **KGF kapsamında kefil olunan kredilerin geri dönmemesi, artan Hazine riskleri aracılığıyla bütçe açığının artmasına neden olacak.**
- * Zira ticari firmalar kullanacakları kredilerin yüzde 85'i oranında, KOBİ'ler yüzde 90'ı oranında ve ihracatçılar yüzde 100'ü oranında KGF'den garanti aldılar.
- * Ticari bankalar ise verdikleri kredilerin onda biri oranında karşılık ayırmakla yetindiler. Bu da onların daha fazla kredi verebilmelerini sağladı.
- * Keza kredi teminatında kredi başına üst sınırlar da daha önce 1,5 - 2,5 milyon lira iken, 10,5 milyon liraya (ticaret firmaları için ise 175 milyon liraya) kadar yükseltildi.
- * KGF'nin 250 milyar liraya çıkartılması ve kamu mevduatlarının faizlerine yüzde 7,5'lik üst sınır getirilmesinin bütçe açığını 2017 yılından itibaren **en az yüzde 0,4 puan oranında artıracığı** hesaplanıyor (Morgan Stanley, CEEMEA Explorer, Closing the Course into 2017, 15 Aralık 2016).
- * Morgan Stanley'in bir raporuna göre (Morgan Stanley, A Big Gurantee and a Little Concern, Turkey: Update, 13 Dec, 2016), KGF'nin 3 yıl içinde tamamının kullanılması durumunda bütçeye yılda 6 milyar lira (ya da 2017'da yapılması planlanan kamu harcaması tutarının binde 9'u oranında) bir yük getirmesi, bunun da bütçe açığını binde 3 oranında artırması beklenmektedir.

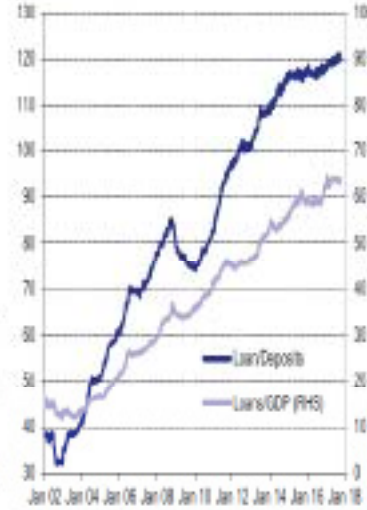
Bütçe açığı artacak

Figure 15: Turkey: total credit growth versus aggregate¹ banks loans tendency survey

¹Net percentage change in sentiment for credit standards and demand for loans in the past three months and next three months for the corporate, housing, vehicle and consumer sectors (pushed forwardly 12 months)
Source: Central Bank of Turkey, Credit Suisse research

Figure 16: Turkey loan to deposit and GDP ratios

Source: Central bank of Turkey, Credit Suisse research

- * Büyük şirketlerin 750 milyar lira, KOBİ'lerin 400 milyar lira ve perakende sektörünün 420 milyar lira civarında kredi borçları var.
- * Fon'un teminat miktarının görülmemiş ölçüde yükseltilmesi hem Hazine'ye, dolayısıyla da bütçeye büyük bir risk yüklüyor.
- * Hem de şirketlerin artan borç stokları ekonomi açısından ciddi bir risk oluşturuyor.
- * Torba Yasa'ya eklenen bir madde ile T. Varlık Fonu'na Hazine'den kaynak aktarılması mümkün olabilecektir. Bu gelişme de bütçe açığını artıran önemli bir faktör olacaktır

Bütçe açığı artacak

- * **Toplanmayan vergiler, primler, aflar, muafiyet ve istisnalar:**
- * Muhasebat Genel Müdürlüğü'nden derlenen verilere göre, bu yılın Ağustos ayı itibariyle tahakkuk eden ancak tahsil edilemeyen dâhilde KDV miktarı 56,7 milyar lira ve tahsil edilemeyen para cezaları 150,2 milyar liradır.
- * Sayıştay raporlarına göre Sosyal Güvenlik Kurumu'nun tahsil edemediği prim alacaklarının 2016 yılı sonu itibariyle birikmiş miktarı yaklaşık 121 milyar liradır.
- * Böylece tahsil edilemeyen 328 milyar liralık bir kamu alacağı bulunmaktadır.
- * Buna karşılık AKP hükümeti döneminin en düşük vergi gayretini göstererek, seçmen desteğini yitirme korkusu içinde bu vergileri ve primleri toplamaktan adeta imtina ediyor.

Bütçe açığı artacak

- * 2011'den bu yana 3 vergi prim affı çıkartıldı.
- * Yeni bir af hazırlığı var. Ama aflar vergi toplamaya yaramıyor.
- * 2011'de yaklaşık 40 milyar liralık vergi affından sadece 26 milyar toplanabilirken (yüzde 67 tahsilât),
- * 2014 affından sonra 43 milyarın sadece 15 milyarı tahsil edilebilmiştir (% 35).
- * 2016 yılında çıkarılan af ile yaklaşık 80 milyar liralık bir borç yeniden yapılandırılmıştır.
- * Ancak hem bu aftan beklenen gelirler sağlanamadığı ve vergi ve prim borçları giderek arttığından,
- * hem de hükümet bu süreçte taban kaybetmekten korktuğu için yeni bir af çıkartmak durumunda kalmaktadır.
- * Bu afların bütçe açığını kapatmaktan ziyade artırdığı bir gerçektir.

Bütçe açığı artacak

- * Sermayeden alınmayacak vergi miktarı bu yıl 102 milyar lira idi.
- * Seneye 132 milyar liraya yükseltildi.
- * Oysa 2016 yılında bu 30 milyar civarındaydı. Yani ilk kez bu miktar % 350 artırıldı.
- * Bunun nedeninin bir yandan OHAL koşullarında fırsatçılık yapılarak sermayeden alınan vergilerden vazgeçilmesi, diğer yandan kurulması planlanan yeni rejime irili ufaklı sermaye çevrelerinin politik desteklerinin sağlanmasıdır.

Bütçe açığı artacak

- * **Nakit Açığı ve kamu borçlanmasındaki artış:**
- * Bütçe açığına paralel bir biçimde ancak daha da artan miktarlarda olmak üzere Hükümet borçlanma yapmaya yöneldi.
- * Öyle ki Torba Yasaya mevcut düzenlemeye aykırı biçimde borçlanma limitini 37 milyar lira artıran bir madde koydu.
- * Bütçe Dengesi-Nakit Dengesi:
- * Uzun dönemde bu iki denge birbirine eşitlense de anlık ölçümlerde farklı çıkabilir. Hazine'yi ilgilendiren nakit dengesidir. Çünkü finanse etmesi gereken miktar nakit gelir – gider farkıdır.

Bütçe açığı artacak

Hazine 9 ayda ithiyacından yüzde 67 daha fazla borçlandı (Milyon TL)

	Hazine borçlanma ihtiyacı	Hazine net borçlanması	Borçlanma/ ihtiyac (%)	Hazine hesabındaki nakit fazlası
Ocak	-9,497	12,532	-131,95	23,498
Şubat	20,176	3,639	18,04	-17,251
Mart	11,907	4,199	35,27	-7,300
Nisan	3,677	7,402	201,32	3,853
Mayıs	-5,555	8,775	-157,97	15,184
Haziran	12,643	8,272	65,43	-4,197
Temmuz	170	506	297,54	853
Ağustos	-2,973	8,091	-272,15	11,009
Eylül	9,853	13,948	141,55	4,669
TOPLAM	40,400	67,363	166,74	30,317

<https://www.dunya.com/kose-yazisi/bankalara-faiz-dusur-derken-hazine-neden-asiri-borclaniyor/388294>

- * 2017 yılının ilk 9 ayında merkezi yönetim bütçesi 31,6 milyar lira bütçe açığı ve 40 milyar lira nakit it açığı vermiş. Hazine, net olarak 67 milyar lira borçlanmış.
- * Açığın bir buçuk katından fazla yapılan borçlanma ile Hazine'nin kasasında, yani Merkez Bankası'ndaki mevduat hesabında biriken fazla nakit tam 30 milyar lira olmuş.

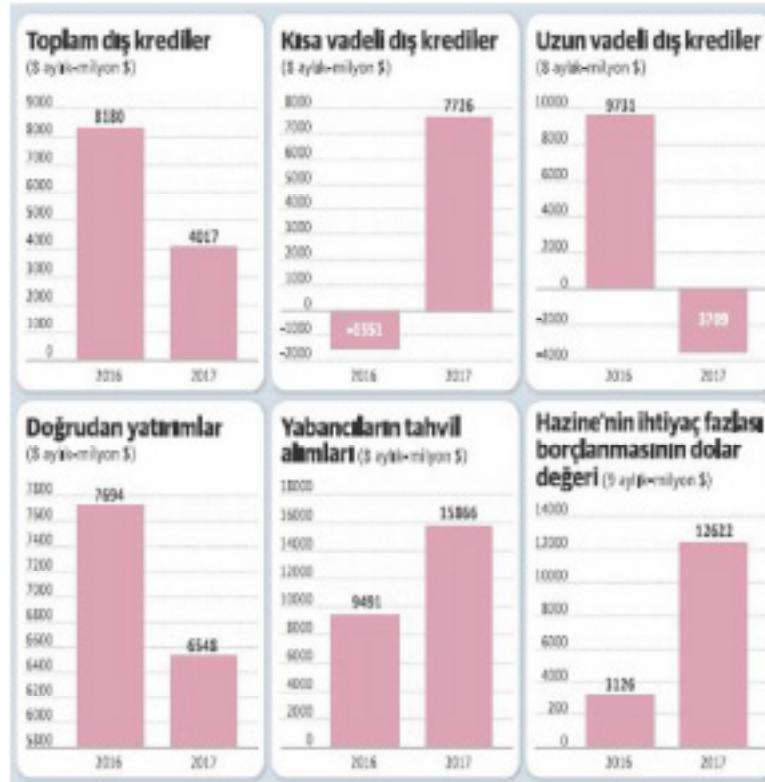
Bütçe açığı artacak

- * Bir başka anlatımla, finanse edilmesi gerekenin 1,5 katı oranında borçlanmış, iç borç çevirme oranını yüzde 140'lara çıkarmış ve bu borçlanmayı % 11 gibi oldukça yüksek bir faiz oranından yapmış, aynı zamanda da piyasa faiz oranlarını yükseltmiş.
- * Üstelik bu borçlanmayı yasadaki (%5 + %5) limitini aşarak yapmış. Bunu telafi edebilmek için de Torba Yasa ile limit yükselten bir madde koymuş.
- * Hazine'nin nakit, Merkez Bankası'nın altın biriktirmesi olağan değil, zira bir yandan bankalara "faiz düşür" telkini yaparken, bu borçlanma 10 yıllık devlet tahvillerinin faiz oranını % 12'nin üzerine çıkarttı.
- * Kısaca böyle bir borçlanmanın teknik bir nedeni mevcut değil.

Bütçe açığı artacak

- * Hazine'nin nakit açığının, merkezi yönetim bütçesi açığının üzerine çıkmış olması ve borçlanmada meydana gelen hızlı, ihtiyaç ötesi ve şeffaf olmayan artışlar, kamuda gelir-gider dengesizliğinin daha fazla bozulmuş olduğunu ve durumun **giderek devletin mali bir krizine evrilebileceğini** ortaya koyuyor.
- * Hazine'nin nakit biriktirmesi Türkiye ekonomisinin yapısal sorunlarının başında gelen **cari açık sorunuyla yakından ilgili.**

Bütçe açığı artacak

- * Türkiye bu yılın başından bu yana cari açığının % 70'ini sıcak para ile karşılıyor.
- * Öyle ki geçen yılın ilk 8 ayında 9.49 milyar dolarlık tahvil alımı yapan yabancılar, bu yıl aynı dönemde 15.87 milyar dolarlık tahvil aldılar.
- * Bono piyasasına gelen sıcak para miktarı geçen yıla göre 6.38 milyar dolar ve % 67.17 arttı (İ. Özkul, Hazine sıcak parayı küstürmemek için mi aşırı borçlandı?, <https://www.dunya.com/kose-yaz,31.10.2017>).
- * Sıcak para açısından yüksek faiz önemli bir etken. Bu bağlamda Hazine'nin aşırı borçlanmasının teknik nedeninin sıcak parayı küstürmemek ve sıcak para girişini beslemek olduğu ileri sürülebilir.

Bütçe açıkları ve Hazine'nin nakit ihtiyacı artışı kamunun iç ve dış borçları hızla artıracak

BORÇLANMA GEREĞİ						
Milyar YTL	2004	2009	2016	2017 P	2017 GT	2018 P
FAİZ	54,2	52,5	48,1	52,6	55,3	66,7
İÇ	48,1	46,1	37,4	39,7	40,2	50,7
DİŞ	6,1	6,4	11,7	12,9	15,1	16,0
BORÇLANMA DIŞI KAYNAKLAR	24,5	5,4	19,0	16,0	-21,6	5,6
NET BORÇLANMA GEREĞİ	29,7	47,1	30,1	36,6	76,9	61,1
NET BORÇLANMA	29,7	46,4	30,1	36,6	76,9	61,2
ANAPARA ÖDEMELERİ	129,7	96,4	76,5	80,5	85,4	97,1
İÇ	119,8	88,1	61,9	58,4	58,9	71,6
DİŞ	9,9	8,3	14,6	22,1	25,5	25,5
BORÇLANMA	159,4	142,8	106,6	117,1	162,2	158,3
İÇ	148,4	131,6	90,5	96,0	128,4	134,4
DİŞ	11,0	11,2	16,1	21,1	33,8	23,9
NET İÇ BORÇLANMA	28,6	43,5	28,6	37,6	68,5	62,8
NET DİŞ BORÇLANMA	1,1	2,9	1,5	-1,0	8,3	-1,6

- * Şimşek AB tanımlı kamu borç stokunun seneye % 27,5'e düşürüleceğini açıklasa da bu gerçeği yansıtmıyor.
- * Çünkü yıl içindeki nakit borçlanmalara bakmak gerekir.
- * Yani ne kadar az faiz ödemesi yapılır, ne kadar fazla borçlanma dışı kaynak bulunuyorsa net borçlanma o kadar azalır. Oysa 2017 yılında borçlanma programı şaşmış durumda.
- * borçlanma dışı kaynaklar fazladan, eksiye (-21,6 milyar TL) dönmüş.
- * Net borçlanma gereği de 36,6 milyar liralık programdan 40 milyar lira saparak, 77 milyar liraya ulaşmış.

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı ve kendi hesaplarımız

Bütçe açıkları ve Hazine'nin nakit ihtiyacı artışı kamunun iç ve dış borçları hızla artıracak

- * Diğer “yükselen ekonomilerle” kıyaslandığında bu oranın düşük olması ise;
- * bir yandan OHAL'den yararlanarak Hükümetin bütçe açığına ve buradan hareketle borçlanmaya yüklenmesine,
- * diğer yandan özel sektörün kendi borcundaki artışı bu alandaki boşluk ile dengelemesine
- * ve borç riski ve zararını, Hazine garantileri, borç yüklenimleri ya da kamu bankaları üzerinden borçlanma biçimlerinde
- * **kamunun sırtına yıkmasına imkân tanıyor.**

- * Özetle, geline nokta itibariyle geriye bir tek hareket alanı kaldı: Kamu maliyesi.
- * Bir süredir sermayenin gözünü diktiği bir alanda hala bütçe açığı ve kamu borç stoku düşük düzeylerde.
- * Bu nedenle de özellikle de son dokuz aydır sermayeye dönük kamu harcamalarında patlama yaşanırken, bu kesimlerden alınan vergiler affediliyor, erteleniyor, indiriliyor ve KGF gibi fonlardan kredi desteği sağlanıyor, kamu garantileri veriliyor.
- * Böylece ekonomideki kriz yer değiştirerek giderek devletin mali krizine dönüşüyor.
- * Bu da sistemin nasıl bir tıkanma noktasına doğru ilerlediğini ve siyasal iktidar ile büyük sermaye arasındaki simbiyotik ilişkinin giderek sağlamlaştırılmakta olduğunu ortaya koyuyor.

*** 2018 BÜTÇESİ OTORİTERLEŞME, SAVAŞ VE
SERMAYEYE EN FAZLA DESTEĞİN VERİLDİĞİ
BÜTÇEDİR !**

2018 MYB ÖDENEKLERİNİN İŞLEVSEL DAĞILIMI DAĞILIMI

Maliye + Hazine	% 39,5	301,3 Milyar TL
Askerî+ Polis+ Yargı	% 14,7	112,5 Milyar TL
Millî Eğitim Bakanlığı	% 12,1*	92,5 Milyar TL
Sağlık Bakanlığı	% 4,9	37,6 Milyar TL
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	% 3,5	26,7 Milyar TL
103 Üni. + YÖK + ÖSYM	% 3,6	27,8 Milyar TL
Diyanet İşleri Bşk.	% 1,0	7,3 Milyar TL
Kültür ve Turizm Bak.	% 0,5	4,0 Milyar TL
Çevre ve Şeh. Bak.	% 0,2	1,9 Milyar TL
Diğer kuruluşlar	% 20,0	151,2 Milyar TL
Toplam	% 100,0	762,8 Milyar TL

2018 Bütçesi militarist bütçedir.

- * **2018 Bütçesi militarist bir bütçedir.**
- * Kaldı ki Milli Savunma Bakanlığı'na ayrılan 40,4 milyar TL'lik bütçe ödeneği (2016 yılında 26,5 milyardı) toplam askeri harcamaların yaklaşık sadece % 89'unu oluştururken, buna ilave olarak, bütçe dışından olmak üzere % 10'luk bir pay ile Savunma Sanayi Destekleme Fonu (SSDF), % 0,6'lık bir pay ile TSKGV ve dış askeri yardımlar söz konusudur.
- * **2018 bütçesi içinde toplamda 112,5 milyar TL'yi bulan savunma ve iç güvenlik ve yargı bütçesinin bazı ana kalemleri aşağıdaki gibidir:**
- * Milli Savunma Bakanlığı; 40,402 milyar TL.
- * Milli İstihbarat Teşkilatı; 2,335 milyar TL.
- * Emniyet Genel Müdürlüğü; 27,793 milyar TL
- * Jandarma Genel Komutanlığı; 13,311 milyar TL.
- * Adalet Bakanlığı; 13,714 milyar TL.
- * İçişleri Bakanlığı 7,300 Milyar TL.
- * Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu; 3,065 milyar TL.
- * 400 Kalekol, 300 Yeni Cezaevi ve S-400 Füzeleri...

2018 Bütçesi finans kapitali mutlu etmeye dönük bir faiz bütçesidir!

- * Faiz ödemeleri uzun bir zamandan sonra ilk kez yatırım harcamalarının üzerine çıkmıştır.
- * AKP'nin iktidar olduğu yıl olan 2002'den 2020'ye kadarki projeksiyon altında toplam olarak 1 trilyon 63 milyar faiz harcaması, buna karşılık 703 milyar liralık yatırım harcaması yapılmış olacaktır.
- * Yani bu 18 yıllık süre içinde işsizler için yapılan yatırım harcaması, parası olanlara yapılan transferlerin sadece % 66'sı kadardır.
- * Bu da bu bütçenin istihdam yaratmaktan uzak bir bütçe olduğu kadar finans sermayeye bağımlı, aynı zamanda da onu koruyan bir bütçe olduğunu göstermektedir.

2018 Bütçesi sermayeye kaynak aktarma bütçesidir !

* • 2018 yılı bütçesinden işverenlere aktarılan 37 milyar TL (*)

* Sosyal Güvenlik İşveren Desteği	:	20,3 Milyar TL
* İhracat Destekleri	:	3,2 Milyar TL
* Kredi Garanti Fonu Ödemeleri	:	3,00 Milyar TL
* Tarımsak Kredi Faiz Desteği	:	2,6 Milyar TL
* Cazibe Merkezli Programlar	:	2,00 Milyar TL
* Küçük ve Orta İşletmelere Sağlanan Destekler	:	1,7 Milyar TL
* Esnaf Kredi Faiz Desteği	:	1,5 Milyar TL
* Eximbank Sermaye Artırımı	:	1,00 Milyar TL
* Turizm sektörü Destekleri	:	0,9 Milyar TL
* Yatırım Teşvikleri	:	0,8 Milyar TL
* 2018 yılı bütçesinde ödeme gücü olmayanlara yapılacak sosyal güvenlik prim ödemesi ise 8,2 Milyar TL. İşverene bol kepçe, yoksula yarım kaşık		

* • 2016 yılının Ağustos ayında yasalaşan 6736 sayılı ve 2017 yılının Mayıs ayında yasalaşan 7020 sayılı yapılandırma Kanunları ile 137 Milyar TL (**) kamu alacağından vazgeçildi.

* • Eylül 2017 itibarıyla, ağırlıklı inşaat sektöründeki firmalara 80 Milyar TL (***) Katma Değer Vergisi İadesi

2018 Bütçesi sermayeye kaynak aktarma bütçesidir !

- * **İşverene Teşvikler Bitmek Bilmiyor:**
- * Yüzde 200 oranında yatırıma katkı, sıfır kurumlar vergisi,
- * 10 yıl kurumlar vergisi istisnası,
- * 10 yıl gelir vergisi stopaj istisnası,
- * Gelir vergisi stopajı teşviki,
- * Gelir ve Kurumlar Vergisi Mükelleflerine % 5 indirim hakkı,
- * İşverenin Sigorta Primi Katkısı

2018 Bütçesi sermayeye kaynak aktarma bütçesidir !

- * 49 yıl süreyle bedelsiz irtifak hakkı tesisi ve bedelsiz devir
- * 10 yıl yüzde 50 oranında enerji tüketim desteği
- * 10 yıl faiz / kar payı ya da hibe desteği
- * 5 yıl asgari ücretin 20 katı nitelikli personel ücret desteği
- * Yüzde 49 oranında yatırıma ortak olma
- * Yatırım konusu ürüne kamu alım garantisi
- * Altyapı yatırımı desteği
- * İzin, tahsis, ruhsat, lisans ve tescil kolaylığı
- * Yatırım teşvik belgeli yazılım ve gayri maddi hak satış ve kiralama larını KDV'den istisnası
- * OSB, Serbest Bölgeler, Endüstri Bölgeleri, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ve Sanayi Sitelerindeki binalar için sürekli emlak vergisi muafiyeti.
- * Buralardaki arsa tahsislerine ilişkin sözleşmelere damga vergisi istisnası.
- * Arsa tahsisine ilişkin şerh işlemleri, bu arsalar üzerine inşa edilen binaların devir ve tescil işlemleri ile cins değişikliği işlemlerinde harç istisnası.
- * OSB'lerin su, elektrik ve doğalgaz borçlarından dolayı gelirlerinin haczedilmemesi,

*** 2018 Bütçesi gelirleri yönünden son derece adaletsiz bir bütçedir !**

2018 Vergi gelirlerinin dağılımı

Vergi Gelirleri (Milyar lira)	667,3
I. Gelir Vergisi	127,3
I. Kurumlar Vergisi	70,7
II. Motorlu Taşıtlar Vergisi	13,8
III. Veraset ve İntikal Vergisi	1,2
A. Dolaysız Vergi Toplamı (Gelir ve Servet Üzerinden)	213,0 (% 32)
I. Katma Değer Vergisi (KDV)	230,3
II. Özel Tüketim Vergisi (ÖTV)	147,5
III. Damga Vergisi	18,0
IV. Banka ve Sigorta M.V.	15,3
V. Gümrük Vergileri (GV)	14,2
VI. Özel İletişim Vergisi (ÖİV)	4,0
VII. Harçlar	23,7
VIII. Diğer dolaylı vergiler	2,0
B. Dolaylı Vergi Toplamı (I---VII)	455,4 (% 68)

2018 Bütçesi gelirleri yönünden son derece adaletsiz bir bütçedir

- * 2018 Bütçesinde öngörülen harcamaların finansmanı ağırlıklı olarak halktan toplanan vergiler ile yapılacaktır.
- * 2018 Bütçesi'nin gelirlerinin dağılımına bakıldığında bunun % 88,5'i vergilerden, kalanı ise harçlar, elektrik, doğal gaz fiyatlarına yapılan yüksek zamlar, cezalar ve diğer devlet gelirlerinden oluşmaktadır.
- * Çoğunluğu oluşturan vergilerin yükü ise emekçi sınıfların üstündedir.
- * Bu durum devlet eliyle gerçekleştirilen neo liberal piyasacı dönüşümün, ekonomik ve politik krizin, yükselen militarizmin, OHAL altında otoriterleşme ve muhafazakârlaşmanın finansmanının asıl olarak halktan toplanan vergilerle gerçekleştirilmekte olduğunu ifade etmektedir.

2018 Bütçesi gelirleri yönünden son derece adaletsiz bir bütçedir

- * Vergilerin emekçilerin sırtında olduğu gerçeği vergilerin alınış biçiminden anlaşılmaktadır.
- * Zira gelir, kurumlar ve servet üzerinden alınan dolaysız vergiler % 32'yi ancak bulurken, vergiler asıl olarak KDV ve ÖTV gibi dolaylı vergilerden ve harçlardan (% 68) sağlanmaktadır.
- * KDV tahsilat oranının % 30'lara kadar düşmesi halktan kesilen bu vergilerin önemli bir kısmının tahsilatçı konumundaki iş sahiplerince vergi dairesine ödenmediğini, bunlara el konulduğunu, Hükümetin de bunları tahsil etmek için yeterli bir gayret göstermediğini ortaya koymaktadır.

2018 Bütçesi gelirleri yönünden son derece adaletsiz bir bütçedir

- * ÖTV, KDV gibi vergiler görece olarak daha adaletsiz vergilerdir.
- * Çünkü sırasıyla; bu tür vergiler geniş yığınların kullandığı her türlü mal ve hizmet üzerinden alınırlar.
- * Genelde bu vergilerde muafiyetlere yer verilmez ve artan oranlı olarak düzenlenmezler, halkın üzerinde kalırlar.
- * Toplamda vergi gelirlerinin % 22'sini oluşturan Özel Tüketim Vergisi gelirlerinin % 48'i petrol ve doğal gaz ürünlerinden % 33'ü alkollü içkiler ve tütün mamullerinden % 15'i ise motorlu taşıt araçlarından sağlanmaktadır.

2018 Bütçesi gelirleri yönünden son derece adaletsiz bir bütçedir

- * Bu veriler aynı zamanda Türk vergi sisteminin ne denli adaletsiz olduğunu da ortaya koymaktadır.
- * Zira petrol, alkol ve sigaradan alınan ÖTV’de olduğu gibi bu vergiler regresiftirler, yani düşük gelirli bu yükü daha ağır, yüksek gelirli ise daha hafif hissederler.
- * Kolayca yansıtılırlar, yani yasal mükellefler vergiyi tüketicilere yansıtırlar.
- * Sanıldığı aksine tütün mamulleri ve alkollü içki kullanımı zenginler arasında değil, orta ve düşük gelirli, hatta yoksullar arasında daha yaygındır.
- * Bu nedenle de bütçenin vergi yükünü ÖTV boyutuyla da halklar çekmektedir.
- * Enflasyon arttığında (ki 2017 yılının Ekim ayı enflasyonu % 12’ye dayanmıştır) bu vergiler de arttığından enflasyonun arttığı dönemlerde halkın üzerindeki yük daha da artar.
- * Türkiye’de bu vergilerin uygulaması ile çarpıklıklar söz konusudur.
- * Örneğin et, süt, eğitim, sağlık gibi halk için zorunlu nitelikteki mal hizmetlerde KDV oranı % 8 iken, kıymetli ve yarı kıymetli ham taşları, Borsa İstanbul üzerinden Türkiye’ye getirenler KDV de ödememektedirler.
- * Ayrıca çıkartılan bir Torba Yasa ile işlenmemiş değerli/yarı değerli taşların ithalinden alınan ÖTV kaldırılmıştır.

2018 Bütçesi gelirleri yönünden son derece adaletsiz bir bütçedir

- * İkinci olarak vergi gelirlerinin yaklaşık üçte birini oluşturan dolaysız vergilerin yükü de emekçilerin sırtındadır.
- * Örneğin vergi gelirlerinin % 19'unu, dolaysız vergilerin % 60'ını oluşturan Gelir Vergisinin bileşenlerine bakıldığında bu verginin % 92'sinin stopaj (kaynakta kesme), % 5'i beyanname ve binde 3'ü basit usulle toplandığı görülecektir.
- * Basit usulle toplanan vergilerin 2017 yılından itibaren yarıya düşmesi hedeflenmektedir.
- * Stopajın % 65'i ücret stopajlarından gelecektir.
- * Böylece gelir vergisinin de en az üçte ikisi emekçiler tarafından ödenmiş olacaktır.

2018 Bütçesi gelirleri yönünden son derece adaletsiz bir bütçedir

- * Diğer taraftan kar payı, faiz ve kira geliri gibi sermaye geliri elde eden ve sayıları 2 milyonu bulan beyannameli mükellefin ödedikleri gelir vergisinin toplam vergi gelirleri içindeki payı sadece % 1 ve 850.000 civarındaki Basit Usule tabi esnafın ödediği vergilerin payı ise binde 1 civarındadır.
- * Sermaye sahiplerinin vergi yükünün bu denli düşük olmasının nedenlerinin başında ise sadece kendilerinin faydalandığı vergi kaçırma imkânı, vergi afları ve vergi uzlaşmaları ve yaygın muafiyetler, istisnalar, vergi indirimleri ve ertelemeleri (vergi harcamaları) gelmektedir.

-
- * Nitekim AKP Hükümetleri döneminde değişik adlar altında çok sayıda vergi affı çıkartılmıştır.
 - * Maliye Bakanlığı ile büyük çaplı vergi mükellefleri arasında yapılan uzlaşmaların sonucunda vergi aslının % 87'sinden ve vergi cezalarının % 99,9'undan vazgeçilmiştir .
 - * Ayrıca sermaye sahibi sınıfların ve servet zenginlerinin yararlanmış oldukları kapsamlı muafiyet, istisna, erteleme ve indirimler mevcuttur.
 - * Bu vergi matrahını daraltıcı uygulamalar vergiyi azaltmakta, verginin yükünü bu uygulamalardan yararlanamayanlar üzerine kaydırmaktadır.

-
- * Örneğin ayda sadece ortalama 133- 213 TL civarında bir asgari geçim indiriminden yararlanabilen ücretli emekçiler, sermayenin ödemediği bu vergilerin de yükünü taşımaktadırlar.
 - * Diğer taraftan sermaye geliri elde edenler çok sayıda harcama kalemini gider yazabilmekte, böylece vergi matrahını küçültebilmekte, son derece cazip muafiyet, istisna, indirim ve ertelemeden yararlanabilmekte (örneğin enflasyon indirimi) ve hatta geriye dönük vergi iadesi dahi alabilmektedirler.

- * Bu konuda 2016 yılında yapılan bir yasa düzenlemesi oldukça öğreticidir.
- * Gelir Vergisi Kanunu'nun 67. Maddesine ilişkin olarak yapılan bir düzenleme ile hisse senedi satışı gelirlerinin sıfır (0) ve devlet iç borçlanma senedi olarak bilinen Hazine bonosu ve tahvillerinin satış gelirlerinin % 0- % 10 oranında stopaj yoluyla vergilendirilmesi uygulaması 2020 yılına kadar sürdürülecektir.
- * Böylece çok büyük miktarda servet unsuru olarak bilinen bu tür değerli kâğıtlara sahip bulunan servet zenginlerinin vergilendirilmesinden neredeyse vazgeçilmiştir.

- * Faiz karşıtlığına, Merkez Bankası ile yürütülen sözde faiz indirimi tartışmasına karşılık faiz gelirlerinin vergilendirilmesi bütünüyle faiz gelir elde eden finans sermaye sahiplerinden yanadır.
- * Öyle ki TL mevduat faizi gelirleri vadesine bağlı olarak % 15'ten başlayıp (6 aya kadar vadeli) % 12'ye (6-12ay vade) ve % 10'a (12'dan uzun vade) düşürülmektedir. DTH'de ise (döviz tevdiat hesabı) yine vadesine bağlı olarak bu oranlar yukarıda sıralanan vadelere göre sırasıyla % 18, % 15 ve % 13 olacaktır.

-
- * Böylece örneğin yıllık geliri 13,000 TL olan bir emekçi % 15 ve 110,000 TL'yi aşan bir ücretli % 35 oranından gelir vergisi öderken, yıllık 10 milyon mevduat faizi geliri olan bir sermayedarın vergi oranı % 10'a kadar ya da aynı miktarda dolar ya da avro cinsinden faiz geliri elde edenlerin vergi oranı % 13'e düşecektir.

- ❖ Sermaye sahipleri aynı zamanda yaptıkları bazı bağışları matrahtan indirerek hem vergilerini azaltmakta hem de kendilerine hak etmedikleri bir itibar da sağlamaktadırlar.
- ❖ Örneğin “fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara, bağışlanan gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddelerinin maliyet bedelinin tamamı gider olarak yazılabilmektedir” .
- ❖ Yapılan bu yardımlar, ayrıca KDV’den de istisna tutulmaktadır . Gıda bankacılığı yapan dernek ve vakıfların büyük bir kısmı ise Deniz Feneri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, Deniz Yıldızı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, Hızır Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, İnsan Eğitimi Kültür ve Eğitim Vakfı örneklerinde olduğu gibi tarikat ve cemaatlerle bağlantılıdır.
- ❖ Yoksul vatandaşlara gıda, yakacak, giyecek dağıtan bu tür dernek ve vakıflara yapılan yardımların tamamının elde edilen gelirden düşülebilmesi, yapılan bağışlara “büyük bir vergi avantajı” sağlamaktadır.
- ❖ Siyasal iktidar bu tür dernek ve vakıflar üzerinden de siyaset yapmaktadır. Ayrıca 2012 yılında yapılan bir düzenleme ile din eğitimi veren tesis yapanlar ve kuran kursu açanlar bu işlere dönük harcamalarını Gelir ve Kurumlar Vergisi matrahından düşebilecekler ve evli ve 3 çocuklu asgari ücretliden gelir vergisi alınmayacaktır .
- ❖ Oy alma kaygısı ile yapılan bu düzenlemelerin sonucunda azalan vergi gelirlerinin yine ücretli emekçiden halktan ÖTV, KDV ya da petrol, elektrik ve doğal gaz fiyatlarına zam olarak karşılanacağı bir gerçektir.

-
- * Vergileme ilgili bu gelişmeler Türkiye’de vergi politikasının 1980’li yılların başından bu yana uygulanan neo liberal birikim stratejisinin bir ayağı olarak; küreselleşme ile uyumlu bir biçimde uluslararası sermayenin serbest dolaşımına yardımcı olmak, piyasaların ve kârlılığın artmasına yardımcı olmak ve kamu borcunun sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik olarak tasarlandığını ortaya koymaktadır.

- * Öyle ki ücretli bir emekçinin üzerindeki vergi vs yükü ücretinin % 50'ine kadar çıkmaktadır.
- * Bir başka anlatımla 1404 TL'lik bir net asgari ücret ile geçinmek ve ailesini geçindirmek zorunda kalan bir işçinin yıllık ödediği vergi, prim, fon 8000 TL'ye yaklaşmıştır. Buna karşılık bu rakamın onda birini ödemeyen çok sayıda sermaye sahibi mevcuttur.
- * Buna karşılık kar payı ya da temettü biçiminde sermaye geliri elde eden sermayedarlar üzerindeki yük % 26'dır. Bu oranın son 10 yılda % 45'lerden bu noktaya çekildiği unutulmamalıdır.
- * Son Torba Yasaya kadar Kurumlar Vergisi resmi oranı % 20 olmasına rağmen, Türkiye'nin en büyük bankaları ve şirketlerince efektif olarak bu verginin oranı % 1-2'lere hatta bindelere kadar gerilemiştir.
- * Bazı meslek dallarına göre alınan vergilerin ücretlilerin ödedikleri vergi ile kıyaslandığında ne denli düşük olduğu ise resmi ağızlarca da sıklıkla belirtilmektedir.

***11 Eylül 2017 Tarihli Torba Yasa**

11 Eylül 2017 Tarihli Torba Yasa

- * Bu yasa ile Hükümet bulabildiği, alabildiği her yerden gelir temin etmek istemektedir. Doğal gaz, petrol, elektrik ve ulaştırma zamlarına ilave olarak yeni kamu gelirleri yaratılmaya çalışılmaktadır.
- * Bu amaçla Torba Yasada yapılan düzenleme ile sırasıyla;
- * -Telekom işletmecilerinin aylık brüt satış gelirlerinin %15'inin Hazineye, Hazine payı olarak aktarılacaktır (madde 1),
- * -Şans oyunları üzerinden elde edilen gelirlerden alınan veraset ve intikal vergisi %10'dan %20'ye çıkartılmaktadır (madde 14),
- * -T. Varlık Fonu'na Hazine'den kaynak aktarmanın yolu açılmaktadır (madde 76),
- * -Hazine'nin borçlanma limiti ilgili yasaya aykırı bir biçimde 37 Milyar lira artırılmaktadır (madde 77). Böylece bu yılki borçlanma limiti, bunu gerektirecek bir Hazine nakit açığı bulunmamasına rağmen, 90 milyar liraya yaklaşmaktadır.
- * Özelleştirme:
- * -Turizm işletmecilerinin 49 yıllığına kiraladığı yerlerin isterse kendilerine satılmaları ile Bütçeye gelir temin edilecektir (madde 67),
- * -Savunma, iç güvenlik ve yargı mensupları dışında kalan devlet memurlarının oturdukları lojmanların 10 yaşından fazla olanları özelleştirme yoluyla satılacaktır (madde 65). Devlet mali açığını bu yolla azaltırken, kamu emekçisini evsiz bırakacaktır.

11 Eylül 2017 Tarihli Torba Yasa

* **Halka Kemer Sıkma, Sermayeye Kaynak Aktarımı!**

- * -Motorlu Taşıtlar Vergisinin % 15-25 oranında artırılması (madde 26) otomobil sahibi (büyük bir kısmı taşıt kredisi ile alınmış olan) milyonlarca düşük-orta gelirlinin ciddi bir vergi yükü ile karşı karşıya kalmasıyla sonuçlanacak, bu da bir yandan bu vergileri ödeyebilmek için gıda dâhil başka alanlardan kısıntı yapmasına neden olurken gelir dağılımı adaletsizliğini daha da artıracaktır.
- * -Kira geliri elde eden ev sahiplerinin daha önce götürü usulü altında yıllık kira gelirlerinden masraflara karşılık olarak vergi matrahından indirdikleri % 25'lik kısım bu yasa ile % 15'e düşürülmektedir (madde 15). Böylece net kira geliri azalan ev sahipleri bu vergi farkını kiracıya yansıtacaktır. Bu da kirada oturan emekçileri vuracaktır.
- * -Her ne kadar kanun gerekçesinde asgari ücretin % 20'lik gelir dilimine çıkmasının yaratacağı ücret kaybı asgari geçim indiriminin yükseltilmesiyle ortadan kaldırılacaktır dense de asgari geçim indiriminin fiilen kobilerin çok büyük bir kısmında uygulanmaması nedeniyle, küçük işyerlerinde çalışan işçilerin çok büyük bir kısmı artan gelir vergisi oranı (% 20) nedeniyle gelir kaybına uğrayacaktır.
- * -Meyveli gazoz gibi gazozlarda ÖTV oranının % 25 olarak belirlenmesi ve makaronda tıpkı sigara gibi ÖTV'nin % 65,25 olarak belirlenmesi düşük gelirli emekçileri vuracaktır.

11 Eylül 2017 Tarihli Torba Yasa

- * **Buna karşılık sermayeye yeni vergisel teşvikler getirilmektedir.** Sırasıyla;
- * -İnşaat, yol, üst yapı biçimindeki kamu ihalelerinde ve verilecek devlet yardımlarında asgari ödeme miktarlarının ya da oranlarının belirlenmesi ilgili Bakana bırakılmaktadır (madde 8). Bu da şirketlerin, sermaye gruplarının Hükümete olan bağımlılığını artıracaktır).
- * -Özel iletişim vergilerinin % 25'ten % 7,5'e indirilmesiyle GSM şirketleri, iletişim hizmeti sağlayan firmalar, neredeyse tamamı siyasal iktidarın havuzundan beslenen televizyon yayımcısı şirketlere % 17,5 oranında bir mali teşvik sağlanmaktadır. Buna karşılık internet servis sağlama hizmeti üzerinden alınan % 5'lik vergi % 7,5'e yükseltilerek internet ve sosyal medya kullanımı cezalandırılmaktadır (madde 11).

11 Eylül 2017 Tarihli Torba Yasa

- * -Kamu Özel İşbirliği (KÖİ)' kapsamında kurulan fonların proje yüklenici firmalara ilişkin olarak düzenlenen evraklar, belgeler, teminatlar vb. Damga Vergisinden muaf tutulacaklar (madde 32-33). Damga Vergisi dolaylı vergiler içinde KDV ve ÖTV'den sonra en fazla gelir sağlayan vergidir.
- * Bu yolla uluslararası finans kapital ve dolaylı olarak inşaat sektörü teşvik edilmektedir.
- * -Bankalar ve diğer finansal kuruluşların ayıracağı kanuni karşılıkların, gider gösterilerek kurumlar vergisi matrahından düşülmesine izin verilecektir (madde 108),
- * -Türev araçların alım satımında uygulanan vergiler düşürülmektedir.
- * -Kurumlar vergisi oranı %22'ye çıkartılmaktadır. Ancak bu kurumların vergi yükünü artırmayacaktır. Zira bu kesimler efektif olarak resmi oranın yarısından azı oranından bir kurumlar vergisi ödedikleri gibi bu % 2'lik artışı müşterilerine kolayca yansıtacaklardır (madde 95).
- * -SPK Kanununda yapılan değişiklikle kitle fonlaması platformlarının kurulmasına izin verilmektedir (madde 109-112). Bu uygulama daha önce YİMPAŞ ve KOMBASSAN örneklerinde yaşandığı gibi spekülasyon ve kötüye kullanımların önünü açacak ve tasarruf sahiplerinin zarara uğramasıyla sonuçlanabilecektir

11 Eylül 2017 Tarihli Torba Yasa

- * **-Savunma Sanayi destekleme Fonu(SSDF):**
- * Bu fon bütçe dışı ve dolayısıyla Sayıştay denetimi dışında bir fondur.
- * Toplam askeri harcamaların %10-10,5'ini oluşturmaktadır.
- * Torba yasayla SSDF'ye yapılan katkılar artırılıyor ve çeşitlendiriliyor (madde 82) .
- * Gelir vergisi ve kurumlar vergisi tahsilatlarından bu Fona aktarılan pay daha önce her birinden % 3,5 iken bu yasa ile bu pay % 6'ya çıkartılıyor (yoksullara yardımların yapıldığı fon olan Sosyal Yardım Dayanışmayı Teşvik Fonu'na ayrılan pay değişmeksizin % 2,8'de kalacak). Ayrıca bu fona iki yeni kaynak daha oluşturuluyor.
- * Sırasıyla; Veraset ve İntikal Vergisinden % 25 ve Motorlu Taşıtlar Vergisinin %18 pay.

Sonuç olarak;

- * 2018 Bütçesi 2013 yılından bu yana devletin gideren **derinleşen yapısal mali krizinin somut bir ifadesi** niteliğindedir. Şöyle ki;
- * **Savaş konseptine”** geri dönüş, **Cemaat ile yaşanan kriz** ve son kertede bunun başarısız darbe girişimi ve ardından **OHAL**’in ilan edilmesiyle sonuçlanmasının ekonomiye etkisi en azından 2017 yılının başlarına kadar son derece olumsuz olmuş;
- * büyüme hızı ilk kez eksiye gerilerken, özellikle özel sektörün dış borçları, işsizlik ve enflasyon artmış, işyerleri kapanmaya başlamış, vergi tahsilatları (özellikle de KDV) hızla düşmüştür.

Sonuç olarak;

- * Diğer yandan siyasal iktidar eskiden beri devlet kaynaklarından sermayeye yaptığı ekonomik ve mali destekleri krizi de bahane ederek daha da artırmıştır.
- * Bir yandan sermayeye verilen ve karlı bir sermaye birikimini desteklemek amacıyla sağlanan bu destekler, diğer yandan bu destekleri halkın gözünde meşrulaştırmak ya da halkın bunlara tepkisiz kalmasını sağlamak için bütçeden yapılan diğer harcamalar bütçe açığını giderek artmasına, bunun kamu borçlanmasını artırmasına ve kamu finansmanı dengesinin bozulmasına neden olmuştur.

Sonuç olarak;

- * **Bütçe harcama kalemleri bu durumu net bir biçimde ortaya koymaktadır.**
- * Seçmen desteğini kaybetmemek için küçük-büyük sermaye gruplarından vergi alınmaması ve vergi tahsilatlarının savsaklanması da bu duruma eklendiğinde devletin bütçe açığının ve kamu borçlanma gereğinin artırması kaçınılmaz olmuştur.
- * Öyle ki son bir yıl içinde bütçe açığı milli gelir içindeki payı açısından iki katına çıkarken, kamu borçlanma limiti aşılmış, kanunda öngörülen % 10'a kadar (iki kez: % 5+%5) bu limitin aşılması önlemi de yeterli olmamış ve Hükümet bu yasa ile 37 milyar liralık bir limit artışı yoluna gitmiştir.
- * Bu durum ülke tarihinde nadir görülen bir durumdur.

Sonuç olarak;

- * Sermayeye desteği ve bunu halkın gözünde meşrulaştırmayı
- * 2008 Bütçesinden net olara görebilmek mümkündür.
- * Finansal sermayeye ödenen **faizlerdeki artışlar**, 130 milyar dolarlık bir **alt yapı ve üst yapı inşaat projelerine şehir hastanesi** örneğinde olduğu gibi sağlanan hizmet satın alma ve kiralama gibi doğrudan ve köprü, Tünel, hava limanı projelerindeki gibi yolcu, **geçiş garantileri** biçiminde kullanıcı ücretine ilave olarak bütçeden sağlanan koşullu yükümlölük destekleri ve milyarlarca dolarlık **dış kredi ve diğer Hazine garantileri; piyasadan mal ve hizmet alımları, sermayeden alınmayacak olan 132 milyar liralık vergi (vergi harcaması), vergi ve prim afları** gibi sermayenin vergi yükümlölüğünü azaltan uygulamalar devletin **sermaye birikimine destek** olmak üzere üstlendiği ilk işlevin Bütçedeki yansımalarıdır.

Sonuç olarak;

- * Bütçede en büyük payı oluşturan iç ve dış güvenlik ve yargı harcamaları, eğitim ve üniversitelere ayrılan ödenekler,
- * Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 4-5 küçük bakanlığın toplam bütçesinden daha fazla olan bütçesi,
- * Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na ayrılan onlarca milyar liralık kaynak ise **devletin sırasıyla zor aygıtları üzerinden ve ideolojik aygıtları üzerinden toplumu ikna etmeye ve ilk işleve razı etmeye dönük işlevinin bütçedeki yansımasıdır.**
- * Devletin bu iki işlevi asimetrik de olsa yerine getirirken bir mali kriz içine girmesi de kaçınılmazdır.
- * **2018-2020 programı ve buna göre hazırlanan 2018 Bütçesi bu krizin derinleşen ilk yılını oluşturmaktadır.**